

Lasten yksilöllinen huomioiminen varhaiskasvatuksessa videoinnin ja kuvien avulla

Opinnäytetyö

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi
Sosiaalipedagogisen varhais- ja
nuorisokasvatuksen ja perhetyön
polku
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Ella Hellman
Salli Lampinen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosionomi AMK

Hellman, Ella
Lampinen, Salli

Lapsen yksilöllinen huomioiminen
varhaiskasvatuksessa kuvien ja
videoiden avulla

Sosiaalipedagogisen lapsi-, nuoriso- ja perhetyön suuntautumisvaihtoehdon
opinnäytetyö, 47 sivua, 2 liitesivua

Kevät 2018

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyömme aiheena oli lasten yksilöllinen huomioiminen varhaiskasvatuksessa kuvien ja videoiden avulla. Opinnäytetyömme toimeksiantajana toimi Sysmän kunnan ylläpitämä päiväkotikastelli. Työskentelimme Kastellissa kolmessa ryhmässä. Lapset olivat 2-5 vuotiaita.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli osallistaa lapsia ja vanhempia toimintaan, tehdä päiväkodin arkea näkyvämmäksi vanhemmille sekä edistää vanhempien ja päiväkodin välistä yhteistyötä kuvien ja videoiden avulla. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli myös tehdä mallinnus henkilökohtaisista sivustoista toimeksiantajalle, jota työntekijät voivat hyödyntää työssään. Olemme perehdyttäneet ja luoneet jokaiselle työntekijälle tunnukset Peda.net -sivuston käyttäjäksi. Päiväkodissa on käytössä opiskelijoiden tekemät lupa- ja esittelypaperit.

Tavoitteena oli luoda jatkokehittämiskokeiluna päiväkotikastelliin, Sysmään, henkilökohtaiset Peda.net -sivustot kymmenelle lapselle. Opinnäytetyömme teoreettinen pääpaino oli lasten ja vanhempien osallisuudessa, kasvatuskumppanuudessa sekä dokumentoinnissa. Sivustoilla on kuvattuna lapsen arkea päiväkodissa mahdollisimman monipuolisesti. Sivustoja ylläpidettiin parin kuukauden ajan.

Keräsimme kokeilun aikana suullista sekä kirjallista palautetta. Suullista palautetta keräsimme lapsilta ja vanhemmilta kokeilun alku-, keski- ja loppuvaiheissa. Kokeilun päätyttyä keräsimme vanhemmilta sähköpostitse kirjallista palautetta muutamien kysymyksien avulla. Kysymykset löytyvät liitteistä. Vanhemmista 80% vastasi kysymyksiin, joista olemme tehneet yhteistä koostia. Vanhemmat olivat tyytyväisiä kokeiluun ja arvostivat, että juuri heidän lastaan huomioitiin yksilöllisesti. Lapsilta saimme välitöntä palautetta, kun teimme yhdessä kuvauksia. Lapset osallistuivat toimintaan aktiivisesti, ja he halusivat myös itse päästä kuvaamaan ja videoimaan.

Asiasanat: Osallisuus, osallistaminen, kasvatuskumppanuus, dokumentointi, pedagoginen dokumentointi, Peda.net, varhaiskasvatus

Lahti University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Hellman, Ella:
Lampinen, Salli:

Embracing children's individuality at
day-care centres through photos and
videos

Bachelor's Thesis in Social Pedagogy for Work with Children, Young, People and
Families, 47 pages, 2 pages of appendices

Spring 2018

ABSTRACT

The subject of our thesis was embracing children's individuality at day-care centres through photos and videos. The thesis was commissioned by day-care centre Kastelli, administrated by the municipality of Sysmä. The experiment was done in three groups at Kastelli, with children aged between 2 and 5.

The purpose of the thesis was to involve children and parents in activities, to show parents what happens at day-care on a daily basis, and to help parents and day-care work together better, using photos and videos. The goal was also to make models of individual websites for the employees to use at their work. Employees got accounts for Peda.net and were instructed how to use the website.

The theoretic focus of our thesis was on participation, educational partnership, and documentation. The goal as a further experiment for development was to create individual Peda.net –websites for ten children. The websites portray the childrens' daily lives at day-care as diversely as possible. The websites were maintained for a couple of months.

During the experiment both oral and written feedback was gathered. Oral feedback was gathered from children and parents in the beginning, halfway through, and at the end of the experiment. Afterwards, emails were sent out to the parents asking for more feedback. A total of 80% parents replied to the survey – they were pleased with the experiment and appreciated that their children were being paid attention to individually. Direct feedback was received from the children during the filming. They were very involved in the process and wanted to participate in taking photos and videos.

Glossary: participation, educational partnership, documentation, pedagogic documentation, Peda.net, early childhood education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
2.1	Tarkoitus ja tavoite	7
2.2	Toimeksiantaja päiväkotikastelli	7
2.3	Tiedonhaku	8
3	LASTEN JA VANHEMPIEN OSALLISUUS	9
3.1	Lapsilähtöisyys	9
3.2	Lasten osallisuus	10
3.3	Vanhempien osallisuus	12
4	DOKUMENTOINTI VARHAISKASVATUKSESSA	15
4.1	Dokumentoinnin määritelmä ja tavoitteet	15
4.2	Pedagoginen dokumentointi	16
4.3	Kuvaaminen ja videointi dokumentoinnin välineenä	17
4.4	Eettisyys ja luotettavuus dokumentoinnissa	18
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	20
5.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	20
5.2	Kuvaus toiminnasta	21
6	SIVUSTOJEN RAKENTAMINEN	24
6.1	Sivustojen rakentaminen	24
6.2	Henkilökohtaiset -sivustot	25
6.3	Ryhmäkohtaiset -sivustot	27
7	MALLINNUS SIVUSTOJEN KÄYTTÖÖN	29
7.1	Mallinnus	29
7.2	Esimerkki kuvaus- ja videointitilanteita	31
8	ARVIOINTI	33
8.1	Prosessiarviointi	33
8.2	Lasten palautteet kuvaamisesta ja videoinnista	34
8.3	Yhteenvetoa vanhempien kirjallisista palautteista	35
8.4	Itsearviointi	35
8.5	Eettisyys ja luotettavuus	37
9	POHDINTA	40
9.1	Johtopäätökset	40
9.2	Jatkokehittämismahdollisuudet	41

LÄHTEET

44

LIITTEET

48

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme on jatkokehittämiskokeilu päiväkotiki Kastelliin, Sysmään. Päiväkodissa on kolme lapsiryhmää; pienten ryhmä, 3-4 -vuotiaat ja 5 -vuotiaat. Aiheena on lapsen yksilöllinen huomioiminen varhaiskasvatuksessa kuvien ja videoinnin avulla. Tarkoituksenamme on luoda kymmenelle lapselle henkilökohtaiset Peda.net -sivustot, jotka ovat käytössä marras-joulukuun ajan. Aihe on noussut ajankohtaiseksi uutisista ja halusta kokeilla meillekin täysin uutta työmuotoa varhaiskasvatuksessa. Haluamme seurata lapsen kehitystä videoiden ja kuvien avulla sekä nostaa esille dokumentoinnin ja yksilöllisen huomioimisen tärkeyttä. Pidämme tärkeänä myös päiväkodin ja vanhempien välistä viestintää, joka nousee opinnäytetyössämme esille osallisuuden ja dokumentoinnin lisäksi.

Peda.net on oppijalähtöinen verkko-oppimisympäristö ja pedagogisesti suunniteltu palvelu. Sivustot tarjoavat kouluille, yhteisöille ja organisaatioille mahdollisuuden yhteisölliseen tekemiseen ja sisältöjen jakamiseen. Peda.net -sivustot rakentuvat osista, joita ovat organisaation sivut, käyttäjän omat profiilitilit ja niihin linkittyvät muut palvelut, esimerkiksi oppimateriaalit, muiden yhteisöjen ja organisaatioiden sivustot. Sivustojen tarkoituksena on edistää tieto- ja viestintätekniikkaa opetuksessa ja opiskelussa. (Peda.net 2017.)

Peda.net -sivustot ovat päätelaiteriippumaton ja globaalipalvelu, jossa kuka tahansa voi verkostoitua kenen kanssa tahansa. Sivustot myös sallivat käyttäjien valita eri sisällöille yksilölliset julkisuusasetukset sekä tarjoavat käyttäjilleen tarvittaessa helposti päivitettävät kotisivut. Nämä myös toimivat samalla verkko-oppimisympäristönä. Peda.net myös mahdollistaa oppijan omien tuotosten jakamisen joko kaikille internetkäyttäjille tai yksilöidylle kohderyhmälle. Sivuston vahvuuksia ovat helppokäyttöinen ja monipuolinen työvälinevalikoima, yliopistollisuus, laadukas koulutus ja automaattinen kehitysyhteistyö käyttäjien kanssa. (Peda.net 2017.)

Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö. Sen tavoitteena on tuottaa tietoa päiväkotiki Kastellille käytännön kehittämiseksi. Opinnäytetyössämme tutkitaan ihmisten toimintaa ja kehitetään päiväkodin käytäntöjä entistä paremmiksi. Se kohdistuu sosiaaliseen toimintaan, mikä pohjautuu vuorovaikutukseen lasten, vanhempien ja työntekijöiden välillä. (Heikkinen, Rovio & Syrjäla 2007, 16-17.)

Tärkeässä roolissa opinnäytetyössämme on kehittää käytännön toimintamalleja toimeksiantajallemme, tuoda paremmin esille lapsen arkea päiväkodissa tämän vanhemmille sekä lisätä vanhempien ja päiväkodin välistä vuorovaikutusta keskenään. Toimintaympäristössä sähköinen kehittäminen on ollut yksi tavoite.

Pyrimme ottamaan kuvia ja videoita mahdollisimman laajasti arjentilanteista sekä erityisistä hetkistä, esimerkiksi vierailuista. Sivustojen kautta vanhemmat pääsevät videoiden avulla paremmin näkemään, minkälainen heidän lapsensa on päiväkotiympäristössä ja miten hän siellä käyttäytyy ja toimii. Monet lapset saattavat olla erilaisia päiväkodissa, kuin kotona. Lasten ajattelun ja toiminnan dokumentointi ja havainnointi antavat arvon lapsen omille ajatuksille ja mielipiteille tehden nämä näkyväksi vanhemmille ja päiväkodin työntekijöille (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 12).

Dokumentoinnin lisäksi opinnäytetyössämme tärkeässä roolissa on lasten ja vanhempien osallisuus. Lapsen osallisuuden vahvistaminen on nykyisin yksi varhaiskasvatuksen keskeisimmistä tavoitteista. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana, jolla on tarvittavat taidot ja oikeus vaikuttaa omaan elämäänsä. Osallisuuden tavoitteena on kasvattaa lapsista aktiivisia, itseensä luottavia, ajattelevia ja toiset huomioonottavia ihmisiä. (Roos 2016, 54.) Osallistamme lapsia ja vanhempia materiaalin keräämisessä. He saavat vaikuttaa siihen, mitä sisältöä lapsen henkilökohtaiselle sivustolle lisätään.

Luomme henkilökohtaiset sivustot kymmenelle lapselle, sillä tämä mahdollistaa paremman ja intensiivisemmän työskentelyn kunkin lapsen kohdalla. Täytyy muistaa, että kyseessä on vasta kokeilu, ja aika on rajallinen. Lapset valikoituvat kustakin päiväkodin kolmesta eri ryhmästä ja ovat iältään 2-5 -vuotiaita. Henkilökohtaiset sivustot tulevat sijaitsemaan ryhmäkohtaisilla sivustoilla, jotka ovat sivupalkissa salasanojen takana.

Lokakuun lopussa loimme lapsille henkilökohtaiset sivustot. Marras- ja joulukuun ajan keräsimme lapsen arjesta kuvia ja videoita sivustoille yhdessä lasten kanssa. Sivustoja työstimme joka viikko kahden kuukauden ajan. Opinnäytetyössämme lasten kuvaamiseen ja videointiin käytimme päiväkodin omia tabletteja ja puhelimia. Palautetta sivustoista saimme suullisesti lapsilta ja vanhemmilta koko kokeilujakson ajan. Kirjallista palautetta pyysimme vanhemmilta kokeilujakson päättyttyä, tammikuussa.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoitus on tukea lasten yksilöllistä huomioimista varhaiskasvatuksessa ja tehdä päiväkodin arkea näkyvämmäksi vanhemmille. Tarkoituksena on edistää vanhempien ja päiväkodin välistä yhteistyötä sekä osallistaa lapsia ja vanhempia toimintaan. Tarkoituksena on myös lisätä kasvatuskumppanuutta päiväkodin ja vanhempien välillä. Vanhemmat saavat toivoa, minkälaisista tilanteista he haluaisivat kuvia ja videoita julkaistavan. He pääsevät sivustoilla kommentoimaan kuvia ja videoita.

Tarkoituksena on luoda mallinnus Peda.net -sivustoista Kastellin työntekijöille. Mallinnusta työntekijät pääsevät hyödyntämään työssään. Jokaisella työntekijällä on omat tunnukset Peda.net -sivustoille ja heidät perehdytetään sivustojen käyttöön. Sähköinen kehittäminen on yksi päiväkodin tavoitteista.

Opinnäytetyömme tavoitteena on luoda jatkokehittämiskokeiluna päiväkotikastelliin henkilökohtaiset Peda.net -sivustot kymmenelle lapselle. Sivustoiden tavoitteena on lisätä lapsilähtöisyyttä sekä lisätä vanhempien kanssa vuorovaikutusta. Tavoitteena on parin kuukauden ajan dokumentoida kuvien ja videoiden avulla lasten arkea päiväkodissa. Osallistamme lapsia ja vanhempia materiaalin keräämiseen. Lapset otetaan mukaan päiväkodissa valitsemaan, mitä kuvia ja videoita he haluavat sivustoillaan julkaistavan. He pääsevät itse kuvaamaan heille tärkeitä asioita päiväkodissa.

2.2 Toimeksiantaja päiväkoti Kastelli

Toimeksiantaja on Sysmässä sijaitseva päiväkoti Kastelli. Päiväkoti Kastelli sijaitsee Sysmän keskustassa, lähellä Yhtenäiskoulua ja muita palveluita. Päiväkoti Kastelli on Sysmän kunnan ylläpitämä päiväkoti, joka tarjoaa alle kouluikäisille päiväkotihoidtoa. Päiväkoti Kastellissa toimii kolme lapsiryhmää, lapsia on kirjoilla 59. Kastellissa järjestetään myös vuorohoidtoa. (Sysmä 2018.)

Päiväkoti Kastelli on perustettu vuonna 1988. Päiväkodissa toimii kolme ryhmää, joissa on jokaisessa kaksi lastenhoitajaa ja yksi lastentarhanopettaja. Yhdessä

ryhmässä toimii myös ryhmäavustaja. Erityislastentarhanopettaja käy Kastellissa kaksi kertaa viikossa.

Päiväkoti Kastellissa panostetaan lapsilähtöiseen toimintaan ja pienryhmätoimintaan on jokapäiväisessä arjessa mukana. Kastellin arvoihin kuuluu lapsen hoiva, syllissä pitäminen ja hyvä yhteistyö vanhempien kanssa. (Sysmä 2018.) Päiväkoti Kastellissa panostetaan ulkoiluun ja päiväkodin toiminnassa on isona osana retket lähimetsiin ja puistoihin. Talvella Kastelli hyödyntää vieressä sijaitsevaa luisetelukenttää sekä vajaan kilometrin päässä sijaitsevaa Olavin toimintakeskusta, jossa mahdollistuu erilaiset sisäliikuntatunnit.

Kastellissa on ollut sähköinen kehittäminen yhtenä tavoitteena. Ennen viime kesää tiedotus vanhemmille on tapahtunut reissuvihkojen kautta. Tulostamisesta, leikkaamisesta ja liimaamisesta on haluttu päästä eroon ja vanhempien osallistaminen on haluttu nostaa enemmän Kastellin arkeen. Myös lasten osallisuus on nostettu uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä yhä enemmän esille.

2.3 Tiedonhaku

Opinnäytetyömme tietoperusta on haettu pääosin Masto Finnan, Lahden maakuntakirjaston ja Jyväskylän kaupunginkirjaston tietokantojen sekä erilaisten tietokantojen kuten Melindan ja Google Scholarin kautta. Tutustuimme kirjallisuuden lisäksi aiheeseen liittyviin väitöskirjoihin ja pro gradu -tutkielmiin, uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin sekä muun muassa Turun ja Jyväskylän varhaiskasvatussuunnitelmiin. Tutustuimme myös eri lakeihin opinnäytetyötämme tehdessä, esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen.

Pyrimme valitsemaan lähteet niin, että ne eivät olisi yli kymmenen vuotta vanhoja. Haimme lähteitä opinnäytetyöhömmme liittyvien avainsanojen avulla, kuten varhaiskasvatus, dokumentointi, kasvatuskumppanuus sekä lasten ja vanhempien osallistaminen. Lähteitä etsiessämme otimme huomioon lähteen luotettavuuden ja tekijän tunnettavuuden.

3 LASTEN JA VANHEMPIEN OSALLISUUS

3.1 Lapsilähtöisyys

Suomalaisen varhaiskasvatuksen tärkeimpiä laatukriteereitä on lapsilähtöinen pedagogiikka. Lapsilähtöisesti toteutettu varhaiskasvatus perustuu valmiiden toimintamallien ja -tapojen sijaan lasten kuulemiselle sekä heidän tarpeidensa ja ideoidensa huomioonottamiselle. Varhaiskasvatus on tällöin lasten itsensä näköistä. Päiväkotiarjessa on vahvasti mukana erilaisia rutiineja ja toimintatapoja, joiden varaan arki vahvasti rakentuu. Toimintavoista jotkut ovat aikuisten päättämiä, joidenkin kohdalla taas lapsilla on enemmän vaikutusmahdollisuuksia. (Roos 2016, 53-54.)

Hyvän kasvatuksen keskeinen ehto on avoin ja rehellinen vuorovaikutus lasten ja kasvattajien välillä. Aikuisen on tärkeää tunnistaa ja tunnustaa toiminnassaan lasten kanssa heidän välinen epäsymmetrisyys. Kasvattaja käyttää aina väistämättä valtaa, vaikka hän pyrkisi sitä lasten kanssa toimiessaan välttämään. Jos kasvattaja yrittää pidättäytyä vallankäytämisestä, tämä johtaa helposti piilollisiin vallankäytön muotoihin. Nämä muodot taas tuhoavat aidon ja suoran vuorovaikutuksen, mikä ei ole hyvä asia. (Kalliala 2008, 20.)

Varhaiskasvatuksessa puhutaan nykypäivänä aikuisjohtoisuudesta ja lapsilähtöisyydestä. Kasvattajan onkin hyvä miettiä omaa rooliaan lapsilähtöisessä kasvatuksessa. Jos kasvattaja alkaa pitämään aikuisjohtoisuutta ongelmana, hänen on lähes mahdotonta löytää itselleen roolia. Kasvattajan on tärkeää ymmärtää, että on tavoiteltavaa ja mahdollista yhdistää aikuisjohtoisuus sellaiseen lapsilähtöisyyteen, jolla painotetaan lapsen mahdollisuuksia oman merkityksensä luomiseen ja oikeutta vaikuttaa häntä itseään koskeviin asioihin. (Kalliala 2008, 20.)

Lapsilähtöisyydessä on tärkeää kohdata jokainen lapsi arvostavasti ja yksilöllisesti, hänen omat tarpeensa huomioiden. Jokainen lapsi tulisi myös huomioida yksilöllisesti, eikä vain osana ryhmää. Lapsen ikä- ja kehitystaso ovat tärkeää ottaa huomioon. (Kalliala 2008, 22.) Lapsilähtöisyys on pedagogisen dokumentoinnin perusedellytys (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 13).

Osallisuuden tavoitteena on kasvattaa lapsista ajattelevia, aktiivisia, ja itseensä luottavia sekä toiset huomioonottavia ihmisiä. Näitä ominaisuuksia ei opita sopeutumalla tai mukautumalla aikuisten päätöksiin. Vaan ne opitaan harjoittele-

malla vastuunkantamista ja -ottamista. Aikuisella onkin tärkeä rooli siinä, että harjoittelulle on mahdollisuuksia sopivassa suhteessa lapsen ikä- ja kehitystasoon nähden. Aikuisen tulee rohkaista lasta harjoitteluun niin, että tämä oppii kertomaan omista havainnoistaan, ajatuksistaan, tunteistaan, päätelmistään ja mielipiteistään sekä toiveistaan. Osallisuuden täytyy olla osa lasten ja aikuisten välistä päivittäistä vuorovaikutusta ja kanssakäymistä. (Roos 2016, 54.)

Aikuisella on suuri rooli siinä, miten lapsi kokee osallisuuden tunteen. Lapsen täytyy kokea toiminta itselleen merkityksellisenä, jotta se tallentuu hänen kokemusvarastoonsa. Aikuisen tehtävä on tarjota lapsille tilaisuuksia laajempaan yhteisölliseen vaikuttamiseen, vaikka tämä on usein vaikeaa ajankäytön ja muun kannalta. Päiväkotiryhmässä kaikille lapsille tulisi tarjota myös tasavertaiset mahdollisuudet osallisuuteen. (Turja 2011, 32.)

Aikuisen on opeteltava ymmärtämään lasta ja hänen tarpeitaan. Hänen on tärkeää havainnoida lasta ja hänen toimintatapojaan arjen eri tilanteissa. Mitä lähemmäksi aikuinen pääsee lapsen sisäistä maailmaa, sitä paremmin havainnointi onnistuu. Aikuisen läsnäolosta täytyy tulla lapselle turvallinen ja luottavainen olo, näin heidän välinen suhteensakin vahvistuu. (Aaltonen, Lehtinen, Leppänen, Peltonen, Tarvo, Tuunainen & Viherä-Toivonen 2008, 44.)

3.2 Lasten osallisuus

Lasten osallisuus liittyy kaikkeen lasten toimintaan, joten sen määrittely ei ole ongelmatonta. Pelkkä osallistuminen toimintaan ei välttämättä luo lapselle osallisuuden kokemusta. Tärkeänä pidetään lapsen omaa kokemusta merkityksellisestä tilanteesta tai kohtaamisesta arjessa, niin kotona kuin päiväkodissa. Osallisuuden tavoitteena on synnyttää lapselle ilon ja innostuksen tunteita. Tämä on edellytys mielekkäälle oppimiselle ja hyvälle vuorovaikutustilanteelle, johon lapsi osallistuu intensiivisesti. (Elo, Fonsen, Heikka & Leinonen (toim.) 2014, 18.)

Virkin (2015, 8-11) mukaan osallisuutta kuvataan voimaantumisen ja valtautumisen käsitteiden avulla. Lapsen kokemus omista kyvyistä ja osallisuudesta on määrittelemässä toiminnan muotoja ja sisältöjä. Hyvinvoinnin ulottuvuus liitetään myös osallisuuden käsitteeseen, sillä osallisuudessa on kysymys yksilön kokemuksesta. Yhteisöllä on vahva vaikutus siihen, miten yksilö kokee osallisuuden.

Osallisuudella ei aina tarkoiteta pelkästään läsnä olemista tai osallistumista johonkin toimintaan. Osallisuudesta ja osallistumisesta saatetaan puhua usein samassa merkityksessä, mutta näiden merkityserot aikuisen tulisi kuitenkin tiedostaa. Osallisena olemisessa oleellisinta on, että yksilöt voivat vaikuttaa osallistumisen ja läsnäolon lisäksi myös toimintaan. Pelkällä osallistumisella taas tarkoitetaan toimintaa, joka tapahtuu muiden ehdoilla. (Turja 2011, 26.)

Osallisuudessa on vahvasti mukana lapsen myönteiset kokemukset osallisuudesta, mitkä ovat tärkeitä hänen kehitykselleen ja hyvinvoinnilleen (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 161). Lapset kokevat osallisuuden tunteen hyvin yksilöllisesti. Perustana kuitenkin pidetään lapsen kokemusta siitä, että he ovat dialogisessa vuorovaikutuksessa aikuisten ja muiden lasten kanssa. Lasten tulee kokea, että heidän näkemyksiinsä vastataan ja heidät otetaan vakavasti. Jos lapsen toiveita ei voida toteuttaa, tulee hänen kanssaan keskustella asiasta, miksi näin kävi. Osallisuuteen vaikuttavat lapsen ikä- ja kehitystaso, näitä asioita aikuisen täytyykin miettiä toiminnassaan. Lapsen osallisuutta voidaan tukea kuvien ja esineiden avulla, toiminnasta kertomalla ja vaihtoehtojen menetelmien avulla. (Hujala & Turja 2016, 50-51.)

Pienille lapsille oma perhe ja päiväkotiryhmä ovat läheisimpiä yhteisöjä. Näissä yhteisöissä nousee esiin lasten ja aikuisten välinen suhde ja yhteisten asioiden käsittelymahdollisuudet. Lapset voidaan ottaa osallisiksi esimerkiksi toimintaa koskevien sääntöjen sopimiseen, tarpeiden, epäkohtien sekä hyvien asioiden tai kiinnostuksenkohteiden kartoittamiseen. (Turja 2011, 28.) Osallisuutta voidaan myös lisätä yhdessä tekemisellä ja leikillä sekä käyttämällä toiminnassa esimerkiksi erilaisia taidelähtöisiä menetelmiä. Lapsen osallisuus tehdään taas näkyväksi esimerkiksi pedagogisen dokumentoinnin välityksellä, jolloin eri tavoin kuvataan lasten toimintaa yksin sekä lapsiryhmässä. (Turun kaupunki 2017, 30.)

Varhaiskasvatuksessa on nykyisin vahva käsitys lasten toimijuudesta. Lapsia pidetään aktiivisina osallistujina, joiden toimilla on vaikutus päiväkodin toimintaan. Lapsi nähdään toimijana päiväkodin arjessa, rutiineissa ja perustoiminnoissa. Aktiivinen toimijuus merkitsee sitä, että lapsella on tärkeä asema siinä, minkälaisena lapsen arki ja lapsuus on kussakin yhteisössä. Heidän toiminnallaan on vaikutuksia niin päiväkodissa, kotona kuin yhteiskunnassa laajemmin. (Turja & Vuorisalo 2017, 42.)

Kuitenkaan kaikkea lapsen toimintaa ei voida pitää toimijuutena. Toimijuus usein liitetään yksilön itsenäisyyteen, aktiivisuuteen ja valmiuksiin osallistua esimerkiksi päiväkodissa sosiaaliin tilanteisiin muiden lasten ja aikuisten kanssa. Toimijuus voidaan määritellä tavoitteellisuudella ja pyrkimyksellä vaikuttaa tiettyihin asioihin. (Turja & Vuorisalo 2017, 43.)

Päiväkodissa lasten kuuleminen ei ole vain yksittäisten lasten toiveiden täyttämistä. Toiminnassa pitää ottaa huomioon koko ryhmä ja kaikki siihen kuuluvat. Tärkeää on, että päästään kaikkia tyydyttävään ratkaisuun. Lapsille on hyvä sanoittaa sitä, että aina ei voida miellyttää kaikkia ja välillä tulee pettymyksiä. (Turja 2011, 30.)

Toimijuudessa lasten kohdalla usein kyseenalaistuu tavoitteellisuus ja lapsen omien aikomusten nimeäminen ja tunnistaminen. Vaikka lapsi ei osaisi kertoa sanallisesti tavoitteistaan, ei tavoitteellisuus silti katoa. Lapset osaavat usein toiminnallisesti näyttää sen, mitä he eivät osaa pukea vielä sanoiksi. Aikuisilla on monella tavalla merkittävä rooli siinä, miten lapsen toimijuus toteutuu. Lapsen toimijuudessa on tärkeää huomioida, että jokainen lapsi toteuttaa itseään yksilöllisellä tavalla ja se kiteytyy läheisesti lapsen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. (Turja & Vuorisalo 2017, 43-44.)

3.3 Vanhempien osallisuus

Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa sekä vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen yhteistyö nostetaan esille uudessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2017). Tämän vuoksi vanhempien osallisuus on entistä tärkeämmässä roolissa varhaiskasvatuksessa käydyissä keskusteluissa. Tavoitteena on vanhempien osallisuuden lisääminen heitä kuulemalla ja heidän vaikutusmahdollisuuksiaan parantamalla. Näiden avulla pyritään parantamaan varhaiskasvatuksen laatua. (Heinonen ym. 2016, 229.)

Vanhemmat voivat osallistua päiväkodin arkeen ja toimintaan hyvin eri tavoin. He voivat esittää omia toiveitaan varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, aktivoitua yhteistyöhön oma-aloitteisesti tai päiväkotitoiminta voi tukea vanhempien osallisuutta eri tavoin yhteistyössä ammattikasvattajien kanssa. Vanhempien osallisuutta pidetään tärkeänä varhaiskasvatuksen laadun edistäjänä. Vanhempien mielipiteillä on

suuri merkitys laadukkaassa varhaiskasvatuksessa. (Kronqvist & Jokimies 2008, 15.)

Vanhempien osallisuuden myötä löydetään lapsen kehitykseen ja oppimiseen myönteisesti vaikuttavat tekijät. Näitä tekijöitä pystytään hyödyntämään opetuksen ja ohjauksen perustana. Myös kasvatuksen demokraattinen arvoperusta toteutuu vanhempien osallisuuden myötä. Työntekijöiden ja vanhempien on hyvä yhdessä muistaa, että heidän yhteistyönsä on erityisen tärkeää lapsen kannalta ja se heijastuu lapseen. Yhteistyön kuuluukin olla hyvää ja avointa työntekijöiden ja vanhempien välillä. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 34-35.)

Vanhempien ja työntekijöiden suhdetta varhaiskasvatuksessa voidaan kuvata rinnakkaiseksi. Rinnakkaisuus tulee heidän suhteessa esiin käsityksessä, jonka mukaan asiantuntijuus lasta koskevissa asioissa jakautuu vanhemmalle ja työntekijälle. Vanhemmat ovat asiantuntijoita omaa lasta koskevissaan asioissa ja työntekijän tietämystä taas pidetään tärkeänä päiväkodin kasvatustyön näkökulmasta. Tärkeää on muistaa, että kummankin osapuolen asiantuntijuus on yhtä tärkeää lapsen kannalta. Vanhemmalla on kuitenkin päävastuu lapsen kasvatuksessa. (Alasuutari 2010, 47.)

Kasvatuskumppanuus rakentuu työntekijän ja vanhemman välisistä vuorovaikutustilanteista sekä yhteisten käytänteiden sopimisesta. Työntekijän tehtävä on vahvistaa kasvatuskumppanuutta kuuntelemalla vanhempia ja lasta. Olennaisena pidetään, että vanhemmat voivat avoimesti puhua omasta lapsestaan, kasvatuksesta ja päiväkodin arjesta. Tämän mahdollistamiseksi on tärkeää luoda luottamuksellinen, arvostava ja avoin suhde vanhempien ja päiväkodin välille. (Karila & Nummenmaa 2011, 62-64.)

Vaikka yhteistyö on kodin ja päiväkodin välillä yhteinen asia, yhteistyön tarjoaminen ja edellytysten toimiminen on päiväkodin ammatillinen tehtävä. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee kiinnittää huomiota vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön laatuun. Työntekijöiden ja vanhempien on löydettävä yhteiset tavoitteet, joita lähdetään lapsen kohdalla arvioimaan ja toteuttamaan. Tavoitteista sovitaan muun muassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma palaverissa. Työntekijöiden on huomioitava yhteistyössä, että kaikki vanhemmat ovat erilaisia ja heillä on erilaiset yhteistyötarpeet. (Koivunen & Lehtinen 2016, 114-115.)

Kasvatuskumppanuudessa luottamus syvenee ja rakentuu asteittain, kun vanhemmat ja työntekijät tutustuvat paremmin toisiinsa. Tällöin yhteisten keskustelujen sisällöt monipuolistuvat. Yhteisenä tavoitteena keskusteluissa pitää olla, että lapsen elämäntilanne päiväkodissa sekä kotona tulevat kohdatuksi ja jaetuksi. Tavoitteena on myös, että lapsi tulee nähdyksi, kannatelluksi ja ymmärretyksi. Kasvatusyhteistyö lähtee aina lapsen edun toteuttamisesta ja tarpeista. (Heinonen ym. 2016, 226.)

4 DOKUMENTOINTI VARHAISKASVATUKSESSA

4.1 Dokumentoinnin määritelmä ja tavoitteet

Dokumentointi on varhaiskasvatuksessa käytettävä voimakas kasvatuksellinen työkalu. Sitä käytetään työntekijöiden ja perheiden välisen vuorovaikutuksen tukena ja työntekijöiden ammatillisen kehittymisen välineenä. (Rintakorpi 2010, 18.) Dokumentoinnilla tarkoitetaan yleisesti toiminnan, lapsen kehityksen ja oppimisen tallentamista ja näkyväksi tekemistä esimerkiksi kuvaamalla, aikuisten tekemien muistiinpanojen ja lapsen omien piirustusten avulla. Dokumentointi voidaan määritellä varhaiskasvatuksen tutkijoiden mukaan kahteen toisiinsa liittyvään osaan, dokumentoinnin sisältöön ja dokumentoinnin prosessiin. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10.)

Opinnäytetyömme sisältää kummatkin dokumentoinnin osatekijät, dokumentoinnin sisällön ja dokumentoinnin prosessin. Sisällöllä tarkoitetaan esimerkiksi valokuvia ja videoita lapsesta, piirroksia, päiväkotiryhmän toiminnasta tehtyjä videoita sekä muistiinpanoja lasten, vanhempien ja kasvattajien käydyistä keskusteluista. Dokumentoinnin prosessilla taas tarkoitetaan sitä, että dokumentoinnin sisältöä reflektoidaan yhdessä lasten ja vanhempien kanssa tai omassa tiimissä. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10.)

Työntekijöiden on perehdyttävä dokumentointiin, sillä sen avulla tehdään näkyväksi lapsilähtöistä, mutta aikuisjohtoista tavoitteellista ja suunnitelmallista varhaiskasvatusta. Sen avulla vanhemmat saavat tietoa varhaiskasvatukselle ominaisista tavoista edistää ja tukea lasten kasvua, kehitystä ja oppimista. Dokumentoinnin avulla kerätyt aineistot lisäävät tietoa päiväkodissa tapahtuvasta varhaiskasvatuksesta sekä synnyttävät keskustelua lasten, vanhempien ja työntekijöiden välillä. Näiden keskusteluiden kautta luodaan tiiviimpiä ja uusia yhteyksiä lasten, työntekijöiden ja vanhempien välillä. (Lastentarhanopettajaliitto 2016,1.)

Dokumentoinnin tavoitteita on toiminnasta tiedottaminen, toiminnan tallentaminen ja näkyväksi tekeminen sekä muistojen tallentaminen reflektointia silmällä pitäen (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10). Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että työntekijät oppivat tuntemaan yksittäistä lasta ja ymmärtämään lasten välisiä suhteita ryhmässä. Tärkeää on myös oppia ymmärtämään

ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. (Jyväskylän kaupunki 2017.)

Lasten osallistaminen dokumentointiin on tärkeää. Dokumentoinnin kautta lapset näkevät omaa toimintaansa sekä he oppivat havainnoimaan omia tunteitaan, kokemuksiaan ja vahvuuksiaan sekä kuvaamaan ja tallentamaan niitä eri tavoin. (Lastentarhanopettajaliitto 2016, 1.) Nämä ovat tärkeitä asioita lapsen oman kehityksen ja oppimisen kannalta. Dokumentoinnin kautta myös vanhemmat voivat nähdä lapsestaan uusia taitoja ja puolia. Vanhempien kokemus, toiminta ja ajattelu lasta koskevissa asioissa saattavat muuttua dokumentointien vaikutuksesta. Todellisuus ja dokumentointi ovat riippuvaisia toinen toisistaan ja ne aiheuttavat muutoksia vastaanottajassaan esimerkiksi vanhemmassa. (Rintakorpi 2018, 16-17.)

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on kasvattajan havainnointiin perustuvaa tavoitteellista tutkimustyötä lapsesta. Pedagogisessa dokumentoinnissa lapsia havainnoidaan yksi tai muutama lapsi kerrallaan, esimerkiksi kirjatun, kuvan tai äänittämisen lasten toimintaa ja keskustelua. (Rintakorpi 2010, 19.) Dokumentoinnista tulee pedagogista silloin, kun dokumentoinnin avulla pyritään kehittämään ja arvioimaan kasvatustoimintaa käytännössä (Lastentarhanopettajaliitto 2016, 1).

Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen toteutuminen (Jyväskylän kaupunki 2017). Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteet ovat lasten ja vanhempien osallisuuden ja toimijuuden tukeminen. Sillä tähdätään demokratian lisäämiseen varhaiskasvatuksessa, yhteisten merkitysten muodostamiseen siitä, mikä on tärkeää ja olennaista varhaiskasvatuksessa. Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteita ovat näiden lisäksi toiminnan suunnittelu, arviointi, ja kehittäminen dokumenttien pedagogisen prosessoinnin myötä sekä varhaiskasvattajien ammatillinen kehittäminen. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10.)

Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi piirrosten ja valokuvien avulla voidaan tarkastella lapsen kanssa yhdessä heidän kehitystään ja oppimistaan. Pedagogisen dokumentoinnin kautta lasten jo saavuttamat taidot ja tiedot, tarpeet sekä kiinnostuksen kohteet tulevat näkyväksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman

perusteet 2016, 37.) Dokumenttien koonti pidemmällä aikavälillä ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja työntekijöiden toiminnan itsearviointia (Jyväskylän kaupunki 2017).

Varhaiskasvatusta kehitetään ja tarkastellaan monipuolisella tavalla varhaiskasvattajien lisäksi ja heidän kanssaan myös lasten ja vanhempien tulisi voida valita, tuottaa ja reflektoida dokumentteja. Tällöin kasvatusyhteisössä vanhempien mahdollisuus demokraattiseen keskusteluun lisääntyisi. Pedagogisen dokumentoinnin kautta vanhemmat ja työntekijät voivat yhdessä selvittää, mitä lapsen varhaiskasvatuksella tavoitellaan tai vältetään sekä, mitä valintoja tehdään. (Rintakorpi 2018, 15.) Rintakorven (2018, 35) mukaan pedagogisessa dokumentoinnissa opetus on lapsilähtöistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita tarkastellessa tulee käsitys siitä, että pedagogisen dokumentoinnin kautta on tarkoitus viedä varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria vieläkin lapsilähtöisempään, eheytetymppään, vuorovaikutuksellisempaan ja pedagogisesti painottuneempaan suuntaan.

4.3 Kuvaaminen ja videointi dokumentoinnin välineenä

Kuvaaminen ja videointi on tehokas ja yksinkertainen keino tallentaa yksittäisten lasten ja lapsiryhmän toimintaa sekä pysäyttää sen ympärillä oleva vauhdikas arki. Työntekijöiden on hyvä muistaa, että kaikkea ei voida kuvata tai videoida. Tämän takia heidän on hyvä miettiä etukäteen, mitä asioita päiväkodin toiminnasta halutaan tallentaa kuvin. Tilanteita myös tulee yllättäen, joten kaikkea mitä haluttaisiin kuvata ei välttämättä saada tallennettua. Kuviin ja videoihin voidaan palata aina tarvittaessa, esimerkiksi vanhempien ja työntekijöiden välisissä palaverissa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 126.)

Videointi dokumentoimisen välineenä sopii erityisesti toiminnan ja liikkeen tallentamiseen. Videoinnissa tallentuu lyhyessä ajassa paljon tietoa. Liikkuvakuva on monipuolista ja siitä saadaan paljon aineistoa, esimerkiksi lasta havainnoidessa. Videointi tallentaa tiedostamattomankin kehonkielen, äänenpainot, puhetavat ja katsekontaktin. Jälkikäteen videoita katsoessa voidaan huomata lapsesta jotakin oleellista, mitä ei välttämättä nähdä kiireisen arjen keskellä muuten lapsiryhmässä, esimerkiksi motorikassa tai lapsen tavassa toimia jossakin tilanteessa. (Keski-Suomen museo 2013.)

Kuvat ja videot kertovat eri ihmisille eriasioita, ne voivat herättää vanhempia tai työntekijöitä katsomaan lapsen toimintaa erinäkökulmasta ja pohtimaan omaa toimintansa merkitystä vuorovaikutustilanteissa. Lapselle itselleenkin voi olla hyötyä omien videoiden katsomisesta. Hän saattaa omia videoita katsoessa huomata osaavansa jonkin asian, jolloin hänen itseluottamuksensa saattaa vahvistua ja usko omiin vahvuuksiin voi kasvaa. Lapsi myös kokee tärkeäksi sen, että juuri häntä on kuvattu ja hän on saanut yksilöllistä huomioimista aikuiselta. (Burakoff 2017.)

4.4 Eettisyys ja luotettavuus dokumentoinnissa

Kuvaamisesta ja haastatteluista päiväkodissa sovitaan pääsääntöisesti etukäteen päiväkodinjohtajan kanssa. He eivät kuitenkaan voi antaa lapsen huoltajan puolesta lupaa kuvaamiseen ja haastattelemiseen. Päiväkodin tehtävänä on kerätä huoltajilta kirjalliset luvat lasten kuvaamiseen ja haastatteluihin sekä aineiston julkaisemiseen. (Ojala 2011, 22.)

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää miettiä, mikä on lapsen yksityisaluetta. Dokumentoinnissa tulee pohtia, miten eettistä se on lapsen kannalta ja mitä materiaalia lapsesta voidaan ja saadaan julkaista. Lapsilla on yhtä lailla oikeus omiin kuviinsa kuin aikuisilla. Varhaiskasvattajilla on suuri vastuu siinä, miten kuvia käytetään ja miten lapsen kehitys- ja ikätaso otetaan dokumentoinnissa huomioon. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 52.)

Eettisesti ajateltuna työntekijä ei saisi käyttää omia älylaitteitaan kuvatessaan lapsia, sillä se ei ole lasten tietosuojan kannalta kestävä ratkaisu. Kuvat saattavat päätyä työntekijän omista laitteista muiden nähtäväksi, vaikka niin ei olisi tarkoituskaan. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 52.) Kuvat ja videot ovat potilaspapereihin verrattavissa olevia dokumentteja, jolloin niiden säilytys pitää olla asianmukaista. Työntekijöiden tulee katsella kuvia ja videoita vain tilanteissa, joihin on vanhemmilta saatu lupa. (Burakoff 2017.)

Työntekijän on hyvä pohtia työskennellessään ja dokumentoidessaan lapsia, että kaikki toimintatavat ja -käytännöt tulee pystyä perustelemaan. Perusteluissa keskeinen merkitys on arvoilla, jotka ovat asetettu toiminnan perustaksi. Opetuksen ja kasvatuksen sisältöihin vaikuttavat yhteisesti sovitut ja työntekijän omat henkilökohtaiset arvovalinnat. Työntekijöiden omat arvot näkyvät hänen tavassa olla

vuorovaikutuksessa lasten ja heidän vanhempien kanssa. Henkilökohtaiset arvot myös heijastuvat koko työyhteisössä. Jokaisen työntekijän on tärkeää miettiä oman työnsä arvopohjaa henkilökohtaisella tasolla. Työntekijöiden on myös hyvä miettiä yhdessä, niitä arvoja joihin koko työyhteisö on valmis sitoutumaan. (Jyväskylän kaupunki 2010, 5.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö. Sen tavoitteena on tuottaa päiväkotia Kastellille tietoa käytännön kehittämiseksi ja kehittää päiväkodin käytäntöjä, tässä tapauksessa päiväkodin ja vanhempien välistä viestintää entistä paremmaksi. Opinnäytetyömme tavoitteita ovat lasten ja vanhempien osallisuuden lisääminen, lasten yksilöllisen huomioimisen lisääntyminen sekä lasten, vanhempien ja päiväkodin välisen vuorovaikutuksen parantuminen. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2007, 16-17.)

Toiminnallisella opinnäytetyöllä tarkoitetaan työelämän kehittämistyötä, millä tavoitellaan työyhteisössä käytännön toiminnan kehittämistä, järjestämistä, ohjeistamista ja järjeilemistä. Toteutustapa voi olla esimerkiksi kehittämissuunnitelma tai kehittämiskokeilu, mikä on meidänkin opinnäytetyömme aiheena. Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu kahdesta kokonaisuudesta, jotka ovat toiminnallinen osuus eli käytännöntyö työyhteisössä ja opinnäytetyöraportti. (Airaksinen 2009.) Raportti sisältää opinnäytetyöprosessin dokumentoinnin ja arvioinnin. Tutkimus toiminnallisessa opinnäytetyössä on lähinnä selvityksen tekemistä ja selvitystä käytetään tiedonhankinnan apuvälineenä. (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2018.)

Toiminnallinen osuus tapahtui päiväkodissa tehtävässä työssä marras-joulukuussa vuonna 2017. Loimme henkilökohtaiset sivustot lapsille ja ylläpidimme sekä keräsimme sivustoille materiaalia yhdessä lasten kanssa. Vanhempien ja työntekijöiden kanssa teimme yhteistyötä ja vanhemmat saivat vaikuttaa, mitä materiaalia halusivat sivuille lisättävän heidän lapsestaan. Saimme päiväkodissa tehdystä työstä lasten kanssa välitöntä palautetta lapsilta ja lapset esittivät toiveita, mitä sivustoille lisätään.

Vanhemmat ja työntekijät antoivat toiminnastamme palautetta tasaisin väliajoin läpi kehittämiskokeilumme. Arvioimme omaa työskentelyämme päiväkodissa lasten kanssa. Opinnäytetyöraporttia aloimme työstämään vuoden 2017 lopussa, kun olimme saaneet hyväksynnän suunnitelmaseminaarista. Alkuvuonna keräsimme vanhempien palautteet ja pääpaino oli opinnäytetyöraportin kirjoittamisessa.

5.2 Kuvaus toiminnasta

Opinnäytetyöprosessimme alkoi kesällä 2017. Työskentelymme alussa kävimme keskusteluja ryhmäkohtaisista Peda.net -sivustoista varhaiskasvatuspäällikön kanssa sekä Sysmän Peda.net -sivustoista vastaavan työntekijän kanssa. Keskusteluiden jälkeen aloitettiin työstämään ryhmäkohtaisia sivustoja päiväkotikastellin kolmelle lapsiryhmälle. Työskentely vaati omaa perehtymistä sivustoihin ja koulutuksessa käynnin sekä sen jälkeen päiväkodin työntekijöiden perehdyttämisen. Ennen sivustojen käyttöönottoa vanhempiin oltiin yhteydessä ja heiltä pyydettiin tarvittavat kirjalliset luvat. Kirjalliset luvat ja esittelypaperit olivat meidän opiskelijoiden tekemät.

Syyskuussa Kastellissa otettiin käyttöön ryhmäkohtaiset sivustot ja niitä alettiin työstämään jokaisessa ryhmässä. Tällöin meille syntyi ajatus lasten henkilökohtaisista sivustoista. Syyskuussa keskustelimme toimeksiantajan ja opinnäytetyömme ohjaajan kanssa henkilökohtaisista sivustoista ja opinnäytetyöstämme. Mietimme monta lasta olisi realistinen määrä jatkokehittämiskokeiluun sekä, mitä kaikkea meidän täytyisi ottaa huomioon kokeilussamme. Syyskuun lopussa teimme suunnitelman päiväkodin vanhempainiltaan.

Lokakuun alussa osallistuimme päiväkotikastellin vanhempainiltaan, jossa kävimme kertomassa opinnäytetyöstämme ja henkilökohtaisista sivustoista sekä mille aikavälille kokeilumme sijoittuu. Vanhempainillassa kysyimme vanhemmilta, ketkä olisivat halukkaita lähtemään jatkokehittämiskokeiluamme mukaan. Monet vanhemmat innostuivat aiheesta ja saimme kaikki kymmenen lasta kasaan jo tässä vaiheessa.

Ennen kokeilun alkua teimme tiedotteen henkilökohtaisista sivustoista muille vanhemmille, joiden lapset eivät osallistuneet kokeiluun. Kaikki vanhemmat eivät päässeet vanhempainiltaan, joten tiedottaminen oli tarpeen. Vanhemmilta kysyttiin luvat lasten kuvaamiseen liittyen ryhmäkohtaisia sivustoja varten, joten meidän ei tarvinnut enää tässä vaiheessa kysyä henkilökohtaisia sivustoja varten kirjallista lupaa vanhemmilta.

Henkilökohtaiset sivustot luotiin kymmenelle lapselle lokakuun lopussa. Lisäksi teimme omat salasanat jokaiselle sivustolle, että ulkopuoliset eivät päässeet niitä katsomaan. Henkilökohtaiset sivustot olivat käytössä marras- ja joulukuun ajan, minkä aikana työstimme sivustoja viikoittain päiväkodissa yhdessä lasten kanssa.

Olimme mukana ryhmien arjessa ja kuvaustilanteet tapahtuivat enemmän toiminnan kautta. Tämä vaati meiltä tutustumista lapsiin, päiväkodin kolmeen eri ryhmään ja niiden arkeen. Meidän tuli miettiä, että kuvaustilanteista ei tehdä liian suurta numeroa sekä miten otamme ne lapset huomioon kokeilussamme, ketkä eivät siihen osallistuneet. Lapset pääsivät itse vaikuttamaan sivustojensa sisältöön. He pääsivät valitsemaan kuvia ja videoita omille sivustoilleen sekä kuvaamaan heille tärkeitä asioita päiväkodista. Vanhemmat saivat myös vaikuttaa sivustojen sisältöön.

Kokeilumme alussa annoimme vanhemmille meidän yhteystiedot, jotta he voivat tarvittaessa olla meihin yhteydessä. Yhteistyössä vanhempien kanssa pidimme tärkeänä kohdata vanhemmat kunnioittavasti ja heitä arvostaen. Vanhemmat saivat toivoa, minkälaisista tilanteista erityisesti halusivat kuvia ja videoita otettavan. Vanhempien oli helppo lähestyä meitä sähköpostitse ja tapaamalla päiväkodissa. Jouduimme työstämään sivustoja jonkin verran kokeilujakson aikana, sillä ne eivät heti toimineet haluamallamme tavalla.

Lapsilta, vanhemmilta ja työntekijöiltä saimme suullista palautetta sivustoista koko kokeilujaksomme ajan. Palautteiden avulla pystyimme kehittämään työskentelyämme jakson aikana. Vanhemmilta kysyimme suullisten palautteiden lisäksi kirjallista palautetta. Kirjalliset palautteet keräsimme sähköpostitse tammikuussa kokeilujakson päättyttyä.

TAULUKKO 1. Opinnäytetyön käytännöntyön prosessikuvaus

Aika:	Päiväkodissa tehtävä työ:
Toukokuu 2017	<ul style="list-style-type: none"> - Alustavaa keskustelua Peda.net -sivustoista ja opinnäytetyöstä päiväkotin johtajan kanssa
Kesä 2017	<ul style="list-style-type: none"> - Oma perehtyminen sivustoihin, koulutuksessa käynti - Työntekijöiden perehdyttäminen - Ryhmäkohtaisten sivustojen työstäminen - Kirjallisten lupapapereiden ja esittelypapereiden työstäminen - Yhteydenpito vanhempiin

	<ul style="list-style-type: none"> - Kirjalliset luvat työskentelyyn
Syyskuu 2017	<ul style="list-style-type: none"> - Ryhmäkohtaisten sivustojen käyttöönotto ja niiden työstämistä - Toimeksiantajan kanssa keskustelua henkilökohtaisista sivustoista - Opinnäytetyön ohjaajan kanssa ensimmäinen tapaaminen - Suunnitelma päiväkodin vanhempainiltaan
Lokakuu 2017	<ul style="list-style-type: none"> - Vanhempainiltaan osallistuminen - Lasten valinta tapahtui vanhempainillassa - Tiedotteiden tekeminen ja tiedotus vanhemmille - Lokakuun lopussa henkilökohtaisten sivustojen työstäminen - Salasanat lasten sivustoille
Marraskuu 2017	<ul style="list-style-type: none"> - Sivustojen käyttöönotto - Kuvaaminen ja videointi - Vanhempien kanssa yhteydenpitoa - Välipalautetta lapsilta ja vanhemmilta - Sivustojen muokkaaminen, sivustot eivät toimineet heti kuin olisi pitänyt
Joulukuu 2017	<ul style="list-style-type: none"> - Sivustojen työstäminen, materiaalin kerääminen - Lasten ja vanhempien kanssa keskustelua
Tammikuu 2018	<ul style="list-style-type: none"> - Suullisten palautteiden keräys lapsilta, vanhemmilta ja työntekijöiltä - Kirjallisten palautteiden keräys vanhemmilta, suullisten lisäksi

6 SIVUSTOJEN RAKENTAMINEN

6.1 Sivustojen rakentaminen

Peda.net -sivustojen rakentaminen alkoi kesällä 2017. Selvitimme aluksi, kuka on Sysmän Peda.net -sivustojen ylläpitäjä. Vastaavan ylläpitäjän kanssa saimme luotua Sallille ylläpitäjän tunnukset. Tunnuksien luomisen jälkeen aloitimme työstämään sivustoja. Teimme Sysmän varhaiskasvatukselle ja päiväkotiki Kasteille yleisen sivuston, minkä näkevät halutessaan jokainen. Lisäsimme ja päivitimme näille sivuille tarvittavat yhteystiedot ja kuvia päiväkotiki Kastein sisä- ja ulkotiloista.

Kun olimme tehneet varhaiskasvatuksen ja päiväkotiki Kastein sivustot, aloitimme työstämään omia ryhmäkohtaisia sivustoja päiväkodin kolmelle ryhmälle. Ryhmäkohtaiset sivustot sijaitsevat salasanojen takana. Sivustoille pääsevät vain ryhmään kuuluvien lasten vanhemmat ja päiväkodin työntekijät. Ryhmäsivustojen sisältä löytyvät kymmenen lapsen henkilökohtaiset sivustot, jotka ovat erillisten salasanojen takana.

Henkilökohtaisiin sivustoihin pyrimme keräämään materiaalia joka viikko. Esimerkiksi videoita oli eräästä lapsesta yhdeksän kahden kuukauden aikana. Kuvia oli noin kymmenen. Ajatuksena oli, että jokaisesta lapsesta saisi suunnilleen tuon verran kuvia ja videoita. Joidenkin kohdalla määrä oli hiukan enemmän ja joillain hiukan vähemmän, sillä osalla hoitopäivien määrät vähenivät tai olimme eriaikaan tekemässä kuvauksia. Myös lasten lomat ja sairastumiset vaikuttivat pääsimmäkö kuvaamaan lapsia, ja meidän käyttämä aika sivustojen työstämiseen vaikuttivat kuvien ja videoiden määrään.

Kuvaukset tapahtuivat lasten ja vanhempien toiveista. Osa kuvauksista oli myös meidän ajatuksia, joita olisi hyvä saada videoitua. Esimerkiksi erään lapsen kohdalla videoimme leikkaamisharjoitusta, jotta vanhempi näkee, että hienomotoriikkaa on hyvä harjoitella. Kuvasimme tämän lapsen kohdalla useampia liikuntahetkiä, sillä lapsi oli karkeamotorisesti lahjakkaampi. Tällä halusimme luoda vanhemmalle kuvan lapsen hyvistä taidoista ja niistä taidoista, joita on hyvä harjoitella lisää.

Pyrimme muidenkin lasten kohdalla havainnoimaan hyviä asioita lapsessa ja niitä, joissa lapsi tarvitsee enemmän tukea tai kehitystä. Videot ja kuvat välittyivät

meille hyvin positiivisina ja uskomme, että vanhemmat kokivat videot positiivisina. Syynä tähän oli varmasti se, että lapset tykkäsivät siitä, että heitä huomioitiin yksilöinä ja olimme heitä varten. Pyrimme siihen, että mahdollisimman paljon kuvauksissa ja videoissa olisi lasten toiveita ja, että lapsilta muistettiin kysyä mielipidettä videoiden lisäämiseen.

6.2 Henkilökohtaiset -sivustot

Henkilökohtaiset sivustot rakentuivat lapsen ryhmäkohtaisten sivustojen alle, salasanan taakse. Salasana henkilökohtaisille sivustoille jaettiin ainoastaan lapsen vanhemmille. Henkilökohtaisten sivustojen luominen oli tuttua, sillä olimme kesällä luoneet jo ryhmäkohtaiset sivustot. Salasanojen asentamisen ja sivustojen toimivuuden kanssa meni jonkin verran aikaa, mutta saimme kuitenkin luotua sivut onnistuneesti. Henkilökohtaisista sivustoista pyrimme tekemään selkeitä ja helppokäyttöisiä vanhemmille. Kuvia ja videoita lisäsimme sivustoille viikoittain.

Kuvat ja videot olivat ryhmäkohtaisten sivustojen tapaan toiminnan kautta kuvattuja. Henkilökohtaisilla sivustoilla kuvissa ja videoissa tehtiin näkyväksi yksittäisen lapsen toimintaa ja arkea päiväkodissa sekä lapsi oli niissä paremmin tunnistettavissa, kuin ryhmäkohtaisilla sivustoilla. Sivustojen kautta lasten vanhemmat näkivät, kuinka oma lapsi toimii päiväkodissa arjen tilanteissa esimerkiksi ruokailussa, pukeutumistilanteissa sekä toiminnallisessa työskentelyssä.

Henkilökohtaisten sivustojen työstäminen tapahtui lapsilähtöisesti ja lapset saivat toivoa, mitä materiaalia heidän sivustoilleen lisätään. Vanhemmat saivat lastensa tavoin myös toivoa, mitä materiaalia halusivat sivustoille omasta lapsesta lisättävän. Sivustoilla kuvat ja videot eivät olleet ainoastaan lapsesta itsestään, vaan niissä oli lapselle tärkeitä asioita ja kiinnostuksen kohteita esimerkiksi lapselle tärkeiden unilelujen ja askarteluiden kuvia. Tärkeää oli, että sivustot olivat lapsen itsensä näköiset. Henkilökohtaisten sivustojen päivittämiseen vaikutti paljon se, kuinka monta päivää viikossa lapsi oli päiväkodissa.

Toiselle meistä toimintaympäristö ja lapset olivat tuttuja, mistä oli paljon hyötyä. Tuttuun ja turvalliseen aikuiseen lapset luottivat heti kuvaustilanteissa, mutta vierasta aikuista monet lapset ujostelivat aluksi. Lähdimmekin työskentelyyn niin, että aluksi olimme ilman kameraa mukana ryhmässä ja tutustuimme lapsiin, jotta myös toinen meistä tuli tutuksi lapsille. Osa lapsista ujosteli vierasta aikuista

aluksi kuvaustilanteissa ja osa taas reagoi tilanteisiin esittämällä ja pelleilemällä. Nopeasti lapset kuitenkin oppivat tietämään ja muistamaan, mitä varten me tulimme.

Kuvaustilanteissa jouduimme miettimään sitä, miten sanoitamme ja kohtaamme ne lapset, jotka eivät osallistuneet kokeiluun. Kuvaustilanteet tapahtuivat lähtökohtaisesti arjessa ja sen tilanteiden mukaan, mutta kuvasimme myös kuvia ja videoita suunnitelmallisesti. Tällöin lapset otettiin mukaan kuvaustilanteisiin niin, että jokainen lapsi otettiin yksitellen työskentelemään meidän kanssa. He pääsivät itse kuvaamaan heille tärkeitä asioita päiväkodissa sekä valitsemaan, mitä materiaalia sivustoille lisätään. Kuvasimme aluksi jokaisesta lapsesta videon tai otimme kuvia. Lapset pääsivät muun muassa kertomaan itsestään, kuinka vanhoja ovat ja mistä asioista he pitävät päiväkodissa, joko videon tai kuvien muodossa. Yksi lapsi halusi vastavuoroisesti haastatella meitä, mikä mahdollistettiin lapselle.

Toiminnassamme lapset saivat yksilöllistä huomiota meiltä, josta he nauttivat kovasti. Kuvaustilanteissa kävimme hyviä keskusteluja lasten kanssa ja pääsimme paremmin käsiksi heidän maailmaansa. Lasten kanssa yhteistyö sujui alusta asti hyvin. Kuvaustilanteet olivat lapsille uusia, jolloin lapset saattoivat kokea uutuudenviehätystä, mikä varmasti vaikutti meidän väliseen yhteistyöhön positiivisesti. Kuitenkin kokeilun edetessä tilanteista tuli lapsille enemmän arkipäivää, mikä näkyi kuvaus ja videointi tilanteissa. Tilanteet eivät aina sujuneet mallikkaasti ja lapset saattoivat tehdä ihan jotain muuta kuin heidän piti tehdä, esimerkiksi pukemistilanteissa. Pidemmällä aikavälillä olisimme nähneet paremmin, miten lapset toimivat kuvaustilanteissa, kun se tulee yhä tutummaksi ja arkipäiväisemmäksi.

Meidän oli hyvä henkilökohtaisten sivustojen kohdalla miettiä, miten sivustojen päivittäminen ja materiaalin kerääminen voitaisiin sisällyttää ryhmän arkeen. Tulevaisuudessa henkilökohtaisten sivustojen kohdalla työntekijät voisivat jakaa sivustot esimerkiksi niin, että jokaiselle työntekijälle tulisi niin sanotusti omat lapset keiden sivustoista hän olisi päävastuussa. Tällöin sivustojen työstäminen ei olisi ainoastaan yhden ihmisen vastuulla.

Henkilökohtaisista sivustoista saisi vielä enemmän lasten näköiset pidemmällä aikavälillä. Lapsia pystyttäisiin pidemmällä aikavälillä osallistamaan enemmän kuvien ja videoiden lisäämiseen. Päiväkodin arkeen voisi lisätä tietyn ajan, milloin

kuvia ja videoita lisätään. Tämä työskentely tietenkin vaatisi, että opinnäytetyöntekijä olisi koko ajan ryhmässä yhtenä aikuisena mukana. Henkilökohtaisten sivustojen päivittäminen vie enemmän aikaa, kuin ryhmäkohtaisten sivustojen. Monessa päiväkodissa tulee vastaan työntekijöiden resurssit ja ajankäyttö. Tulevaisuudessa henkilökohtaiset sivustot voisivat toimia niin, että vanhemmat saisivat halutessaan lisätä lapsestaan kuvia ja videoita sivustoille.

6.3 Ryhmäkohtaiset -sivustot

Ryhmäkohtaisia sivustoja työstäessä on mietittävä tarkkaan, että sivustot ovat helppokäyttöiset ja -lukuiset. Sivustoihin on hyvä oppia lisäämään sopivasti tietoa, noin kerran viikossa tai vähintään pari kertaa kuukaudessa. Esimerkiksi, jos sivustoihin lisätään joka torstai tai perjantai kuluva viikon tapahtumia ja seuraavien viikkojen ohjelmaa ja muuta tiedotusta. Tällöin vanhempien on helppo muistaa, että esimerkiksi perjantai iltapäivällä tai viikonlopun aikana on hyvä käydä katsomassa ja tarkistamassa edellis- ja seuraavien viikkojen ohjelmaa ja kuvia.

Viikonlopulle on myös mahdollista vanhempien järjestää lasten kanssa niin sanottu pysähtymishetki, jolloin on yhdessä aikaa käydä katsomassa sivustoja. Osa vanhemmista on nostanut esille sitä, että onko jokin tietty päivä jolloin kannattaa sivustoilla käydä. Tietyt päivittämispäivät voisivat helpottaa vanhempia, milloin on suotavaa käydä sivustoilla. Tietenkin pitää muistaa, että jos on jokin hyvä tilanne muuna kuin loppuviikon päivittämispäivänä, niin tietenkin lasten kanssa voisi laittaa kuvia ja videoita Peda.net -sivustolle, vaikka ei olisi torstai tai perjantai.

Ryhmäkohtaisilla sivustoilla on tärkeää muistaa, että kuvat ja videot ovat toiminnan kautta kuvattuja. Ryhmäkohtaisissa sivustoissa on huomioitava se, että kuvissa ei ole tarkoitus olla selkeästi yksittäisiä kuvia lapsista tai niitä ei saa olla useita tietystä lapsesta. Tietyn lapsen kuvaaminen saattaa aiheuttaa ihmetystä muissa vanhemmissa, esimerkiksi miksi minun lapsi on kuvattuna henkilökohtaisesti tai lapsi saattaa olla kiusaantunut kuvaamishetkestä, joissa hän on ainoastaan yksin. Eettisyysasiat tulevat tässä kohtaa esille, sillä osa vanhemmista ei välttämättä halua muiden vanhempien näkevän juuri omasta lapsesta kuvattuja kasvokuvia, jotka näkevät kaikkien muiden vanhemmat. Vanhemmat saattavat silti antaa luvan lapsen kuvaamiseen, sillä haluavat nähdä kuvia ja videoita, miten lapsi toimii ryhmässä. On siis oltava hyvin tarkka, mitä sivustoille lisätään ja miettiä, että aineisto on sellaista, jota voisi lisätä kenestä tahansa lapsesta.

Ryhmäkohtaisten sivustojen päivittäminen on mahdollista antaa yhden työntekijän tehtäväksi. Siitä huolimatta jokaisen työntekijän on oltava tietoinen mitä sivustoille lisätään. Koko henkilökunnan on tärkeää, jollain tasolla osallistua sivustojen työstämiseen, esimerkiksi kuvaamalla viikon tapahtumia tai kertomalla mitä tietoa on tärkeää informoida lapsille ja vanhemmille. Sivustoihin olisi mahdollista tehdä aika-ajoin koosteita ryhmätoiminnasta. Nostaa esille ryhmän hyviä asioita ja kehittämiskohteita, tällöin vanhemmat olisivat vielä enemmän tietoisia työntekijöiden tavoitteista ryhmän suhteen.

Tällä hetkellä päiväkotia Kastellin työntekijät käyttävät aktiivisesti ryhmäkohtaisia - sivustoja. Kehittämiseen on suhtauduttu positiivisesti ja Peda.net sivustojen luomisesta on tullut positiivista palautetta niin työntekijöiltä kuin vanhemmilta. Moni työntekijä on pitänyt tärkeänä sitä, että ovat päässeet reissuvihkoista eroon ja ovat saaneet muun tavan tiedottamiselle. Peda.net -sivustot on kehittänyt myös ekologista toimintaa, sillä enää ei tarvitse tulostaa jokaista tiedotetta.

7 MALLINNUS SIVUSTOJEN KÄYTTÖÖN

7.1 Mallinnus

Peda.net -sivustojen käyttö alkaa sivustojen käyttöönotolla sekä päiväkodin henkilökunnan perehdytyksellä sivustojen ylläpitoon ja käyttöön. Työyhteisöstä on hyvä valita esimerkiksi yksi työntekijä, joka ottaa päävastuun sivustoista ja käyttää Peda.net -sivustojen ylläpitäjän järjestämän perehdytuskoulutuksen sivustoihin. Tämän jälkeen työntekijä perehdyttää työyhteisön muut jäsenet sivustojen käyttöön.

Työntekijät tarvitsevat Peda.net -sivustoja käyttääkseen ylläpitäjän tunnukset. Työntekijän pitää olla rekisteröityneenä sivustoille, näin turvataan se, että ulkopuoliset eivät pääse käsiksi sivustoihin eikä muokkaamaan niitä. Työntekijän vastuulla on se, että tunnukset eivät pääse ulkopuolisten nähtäväksi.

Ennen sivustojen luontia päiväkodin täytyy pyytää vanhemmilta kirjalliset luvat, että heidän lapsestaan saa julkaista kuvia ja videoita sivustoille, muiden lasten ja vanhempien nähtäväksi. Jatkokehittämisideana mietimme, että kirjalliseen lupaan voisi jatkossa lisätä lapsen suostumuksen. Tällöin lapsi saisi itse kertoa mielipiteensä sivustoista ja haluaako, että hänen kuviaan julkaistaan siellä. Tähän vaikuttavat tietysti lapsen ikä- ja kehitystaso.

Sivustoille tehdään ensimmäiseksi yleissivusto, joka voi sisältää kuvia ja kuvauksen päiväkodista ja sen arvoista. Yleissivustolta löytyy myös yhteystiedot. Yleissivuston alapuolelle tulee kansiot kunkin ryhmän omille ryhmäkohtaisille sivustoille, jotka ovat salasanojen takana. Ryhmäkohtaisille sivustoille pääsevät vain ryhmään kuuluvien lasten vanhemmat sekä päiväkodin työntekijät. Päiväkodin tehtävänä on perehdyttää vanhemmat sivustoihin.

Ryhmäsivustojen rakenteessa sivuun tulevat ryhmän aikuisten ja päiväkodin yhteystiedot eli nimet ja puhelinnumerot, joihin vanhemmat voivat tarvittaessa olla yhteydessä. Sivustoilla on hyvä olla tärkeille päivämäärille oma kohta, josta vanhemmat näkevät helposti, mitä esimerkiksi tulevana viikkona tapahtuu. Näiden lisäksi sivustoilla on yleinen osa, mikä sisältää kuvia, videoita ja informaatiota. Ryhmäsivustojen alapuolelle tulevat lasten henkilökohtaiset sivustot, jotka ovat omien salasanojen takana.

Työntekijöiden on hyvä yhdessä miettiä, millainen on ryhmäkohtaisten ja henkilökohtaisten sivustojen rakenne. Miten kansioden halutaan sijoittuvan sivustoille ja miten kansiot halutaan jaotella, esimerkiksi halutaanko kuukausikohtaiset kansiot vai kansiot toiminnan mukaan. Näiden lisäksi on hyvä miettiä sisältääkö etusivu, esimerkiksi vain informatiivista tietoa vai myös kuvia ja videoita.

Tärkeää on, että sivustot ovat mahdollisimman selkeät ja yksinkertaiset vanhemmalle sekä työntekijöille. Sivustojen on oltava helppokäyttöiset vanhemmille, niistä on tärkeää löytää tarvittava tieto nopeasti sekä vanhempien tulisi olla helppo kommentoida kuvia ja videoita. Tarkoituksena ei myöskään ole, että vanhemmille tulisi paineita lisätä itse materiaalia.

Olemme pohtineet, että lapsia voisi ottaa enemmän mukaan niin ryhmäkohtaisten kuin henkilökohtaisten sivustojen rakentamiseen. Tärkeää olisi, että sivustot olisivat lasten itsensä näköiset ja lapsilla olisi enemmän valtaa vaikuttaa sivustojen sisältöön. Työntekijän on kysyttävä ja kuunneltava lasten mielipiteitä, esimerkiksi siitä mitä kuvia he haluavat sivustoille lisättävän ja haluaako lapsi, että hänestä lisätään jokin tietty kuva sivustoille. Eettistä pohdintaa on hyvä käydä aikuisten kesken yhdessä, ja siinä on hyvä ottaa huomioon lasten ikä- ja kehitystasot.

Työntekijöiden on materiaalia laittaessaan ymmärrettävä ryhmäkohtaisten ja henkilökohtaisten sivustojen erot. Mikä materiaali kuuluu ryhmäkohtaisille ja mikä taas henkilökohtaisille sivustoille. Kuvien tulisi olla enemmän yhteisen tekemisen kautta tulleita. Tarkoitus ei ole lisätä ryhmäkohtaisille sivustoille yksittäisistä lapsista useita kasvokuvia. Lapsen omat henkilökohtaiset sivustot sisältävät lapsen omia kuvia ja videoita. Henkilökohtaiset sivustot sisältävät yksittäistä lasta koskevaa tietoa.

Ryhmässä työntekijöillä on mahdollista jakaa päävastuu ryhmäkohtaisista sivustoista jollekin työntekijälle, joka päivittäisi sivustoja. Tai työntekijät voivat olla yhdessä vastuussa sivustojen päivittämisestä, mikä olisi tietysti toivottavaa. Henkilökohtaisten sivustojen kohdalla työntekijät voisivat jakaa sivustot niin, että jokaiselle työntekijälle tulisi niin sanotusti omat lapset keiden sivustoista hän olisi päävastuussa.

Esimerkiksi jos lapsiryhmässä olisi 24 lasta, kaksi lastentarhanopettajaa ja hoitaja sekä heidän apunaan avustaja. Lasten henkilökohtaiset sivustot voitaisiin jakaa

opettajille puoliksi, jolloin kummankin opettajan vastuulla olisi 12 lapsen sivustot. Tällöin lastenhoitaja toimisi toisen opettajan apuna sivustojen ylläpitämisessä ja avustaja toisen opettajan.

Toinen esimerkki ryhmälle voisi olla se, että lapset jaettaisiin kolmeen pienryhmään. Jokaisessa ryhmässä olisi tällöin kahdeksan lasta. Opettajilla olisi omat ryhmät sekä hoitaja ja avustaja voisivat ottaa yhdessä kolmannen ryhmän vastuulleen. Kummassakin esimerkissä kuitenkin huomioidaan se, että kaikki tekevät toistensa kanssa töitä, jolloin sivustojen työstäminen ei ole vain yhden ihmisen vastuulla.

Henkilökohtaisten ja ryhmäkohtaisten sivustojen työstämisestä ei saa tulla työntekijöille painetta, eikä niitä voida työstää pakolla. Tärkeää on, että työ pysyy mielekkäänä. Jokaisessa työyhteisössä sivustoja tuleekin työstää resurssien ja ajan mukaan. Ymmärrettävää on, että resurssit ja aika eivät aina välttämättä riitä päiväkodissa sivustojen aktiiviseen ylläpitämiseen. Tällöin on ymmärrettävää, että sivustojen päivittäminen tapahtuu, esimerkiksi vain kerran kuukaudessa. Lähtökohtana kuitenkin olisi, että sivustot toimisivat sähköisen viestinnän välineenä päiväkodin ja perheiden välillä.

Ryhmäkohtaisesti voidaan miettiä, otettaisiinko sivustojen työstäminen osaksi päiväkodin toimintaa yhdessä lasten kanssa. Tällöin sivustoissa näkyisi enemmän lasten kädenjälki, eikä aikaa sivustoille tarvitsisi käyttää aina opettajan suunnitteluajasta tai tietenkin opettaja voisi käyttää myös suunnittelu-aikaa lasten kanssa sivustojen työstämiseen. Esimerkiksi ryhmä voisi sopia yhden aamu-päivän viikossa, jolloin sivustoja tehdään yhdessä muutaman lapsen kanssa.

7.2 Esimerkki kuvaus- ja videointitilanteita

Ryhmäkohtaisille sivustoille lisättävä materiaali koostuu ryhmän omasta toiminnasta, erityisistä hetkistä ja vierailuista. Ne voivat sisältää kuvia ja videoita ryhmän yhteisistä jumppahetkistä ja askarteluista sekä perustoiminnoista, esimerkiksi ruokailusta. Kuvissa ja videoissa on tärkeää, että koko ryhmä ja sen toiminta on pääosassa eikä yksittäiset lapset. Henkilökohtaisten sivustojen päivittämisessä työntekijä kuvaa ja videoi yksittäisiä lapsia. Videointiin ja kuvaamiseen vaikuttavat lasten omat ja vanhempien toiveet sekä päiväkodissa tapahtuva toiminta.

Meidän työskentelymme päiväkodissa tapahtui päiväkodin oman arjen mukaisesti. Olimme tietoisia ryhmien arjesta ja olimme arjessa samanlailla mukana, kuin muut työntekijät. Kuvasimme ja videoimme lapsia aika-ajoin. Teimme kuvaustilanteista mahdollisimman luontevia arjessa siten, että ne eivät herätä liikaa ylimääräistä huomiota. Kuvaustilanteet tapahtuivat toiminnan ohessa eli kuvaaminen ei vienyt liikaa huomiota tekemisestä.

Esimerkkejä kuvaushetkistä:

- liikuntahetket
- askarteluhetket
- retket/vierailut
- ruokailu
- pukeutuminen
- leikkihetket
- etukäteen suunnitellut kuvaukset
- lasten kuvaushetket
- keskusteluhetket lasten kanssa.

8 ARVIOINTI

8.1 Prosessiarviointi

Ajatus henkilökohtaisista Peda.net -sivustoista nousi hyvin pitkälti uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta sekä useiden muiden päiväkotien käyttämien sivustojen myötä. Lisäksi viime aikoina on uutisoitu mediassa sähköisestä kehittämisestä päiväkodeissa ja päiväkotiarjen kuvaamisesta on puhuttu paljon uutisissa. Sen vuoksi me halusimme tehdä opinnäytetyön tästä aiheesta, sillä se kiinnostaa meitä ja siitä on hyötyä toimeksiantajalle.

Keräsimme kokeilustamme palautetta lapsilta, vanhemmilta ja työntekijöiltä. Vanhemmilta keräsimme kirjallista palautetta kokeilun päätyttyä. Muuten keräsimme suullista palautetta. Palautteen saamisessa halusimme panostaa lasten ja vanhempien palautteeseen. Syynä tähän oli, että työskentely oli meille uutta ja tarvitsimme palautetta työskentelystämme sekä siitä, miten vanhemmat kokivat henkilökohtaiset sivustot. Tämä oli uusi työskentelytapa lapsille. Lasten kommentit ja halu työskennellä meidän kanssamme oli tärkeitä huomata oman oppimisemme kannalta.

Kysymyksissä halusimme luoda mahdollisimman vapaamuotoisen vastausmahdollisuuden, jotta vanhemmilla oli mahdollisuus antaa palautetta laaja-alaisesti. Kysymykset oli ajateltu enimmäkseen tukemaan vanhempien vastauksia, jotta vanhempien olisi helpompi antaa palautetta. Toimeksiantajan kanssa sovimme, että avaamme vanhempien vastauksia siten, että niistä ei selviä yksittäisten vastaajien mielipide. Syynä tähän on otannan pieni koko (kymmenen perhettä). Tällä säilytämme vastaajien yksityisyyden.

Keräsimme vanhemmilta palautetta kokeilusta suullisesti ja kirjallisesti. Keräsimme palautetta tasaisin väliajoin kokeilun aikana. Lisäksi vanhemmat kommentoivat oma-aloitteisesti sivustoja. Kokeilun alkaessa vanhemmat saivat meidän yhteystiedot, jotta pystyivät olemaan tarvittaessa sähköpostitse tai puhelimitse yhteydessä meihin.

Kokeilun alkuvaiheessa kyselimme vanhemmilta ja lapsilta millaisia asioita he haluaisivat henkilökohtaisten sivustojen sisältävän. Lähdimme rakentamaan sivustoja heidän toiveiden mukaisesti. Kuvasimme materiaalia yhdessä lasten kanssa. Lapset osallistuivat aktiivisesti kuvien ja videoiden lisäämiseen. He

pääsivät vaikuttamaan siihen, mitä kuvia ja videoita sivustoille lisätään. Kuviin ja videoihin lisäsimme yhdessä tekstejä ja kommentteja.

Työntekijät ottivat kokeilumme positiivisella asenteella vastaan ja kysyimme heidän mielipidettään sivustoista. Moni tykästy ajatukseen, mutta haasteena kokivat resurssit ja ajanpuutteen. Tulevaisuudessa ryhmäkokojen kasvaminen on tosiaan haaste, jos ei ole tarpeeksi resursseja. Mahdollisen resurssipulan ja ryhmäkokojen kasvaessa henkilökohtaisten sivustojen työstäminen muuttuu hankalaksi. Tulevaisuudessa dokumentointi videoiden ja kuvien avulla on kuitenkin osa meidän työtämme tulevina sosionomi lastentarhanopettajina.

8.2 Lasten palautteet kuvaamisesta ja videoinnista

Lasten palautteet henkilökohtaisista sivustoista olivat positiivisia. Lapset olivat innokkaita työskentelyyn ja pitivät siitä, että he saivat olla keskipisteenä kuvaus- ja videointihetkillä. Videoiden ja kuvien katsominen oli lapsista erittäin miellyttävää. Useampi vanhempi kertoi, että lapset esittelivät ylpeinä kuvia ja videoita kotona. Osalle lapsista kuvista ja videoista oli kerronnallista apua, miten päivä oli sujunut päiväkodissa.

Videointia tehtäessä osa lapsista jopa kinasteli siitä, ketä kuvataan seuraavaksi tai osa olisi halunnut, että häntä kuvataan ensin. Lapset pitivät siitä, että he pääsivät itse kuvaamaan heille tärkeitä asioita, muun muassa unikavereita, lempileikkejä päiväkodissa tai askartelujaan. Lapset halusivat kuvata meitä opiskelijoita ja halusivat toimia haastattelijoina, mikä mahdollistettiin lapsille.

Videoiden ja kuvien lisäämisessä lapset olivat aktiivisesti mukana ja lapset saivat valita mitä materiaalia lisätään. Osa materiaaleista oli vanhempien toiveiden mukaan lisättyjä. Tärkeintä oli huomata, että lapset saivat kokeilusta iloa ja yksilöllistä huomiota.

Lapset pitivät tärkeänä, että he voivat esitellä vanhemmille kuvia ryhmätoiminnasta. Vanhemmat ovat kommentoineet ryhmäsivustoja hyviksi, sillä osa lapsista on joka päivä päiväkodissa, jolloin päiväkodin arki on iso osa lapsen elämää. Tällöin vanhemmankin on tärkeää ja mukava nähdä lapsen touhuja viikon aikana.

Useammat lapset halusivat kuvata heille tärkeitä leikkejä päiväkodissa sekä moni halusi kertoa keiden kanssa niitä leikkii. Lapset tykkäsivät, kun saivat nähdä vide-

oita ja pääsivät kuvaamaan. Lapset pitivät siitä, että he saivat yksilöllistä huomiota aikuiselta. Jokainen lapsi oli positiivisin mielin tekemässä yhteistyötä videonin ja kuvaamisen suhteen. Tämä oli työmme kannalta erittäin tärkeää.

8.3 Yhteenvetoa vanhempien kirjallisista palautteista

Lähetimme kymmenelle vanhemmalle sähköpostilla kysymyksiä kokeilustamme. Vanhemmista vastasi kysymyksiin 80%, eli kahdeksan kymmenestä. Kysyimme vanhemmilta yleistä palautetta kokeilusta sekä toivoisiko vanhemmat jatkoa kokeilulle. Loppuun laitoimme vapaan sanan, jossa pystyi kertomaan, mikä ei ollut toimivaa tai muuta sanottavaa kokeilustamme.

Vastauksista nousi esille vanhempien sekä lasten tyytyväisyys kokeiluun. Moni vanhempi kertoi kuvaamisen ja videonin olevan lapselle tärkeää. Vanhemmat pitivät siitä, että näkivät lapsensa toimintaa päiväkodin arjessa. Osa vanhemmista toivoisi jatkoa kokeilulle. Osalle vanhemmista riittää, että on ryhmäkohtaiset sivustot.

Haasteena koettiin videoiden toimiminen. Videot toimivat moitteettomasti vain tietyillä nettiselaimilla ja videot täytyi ladata ensin laitteelle, jotta niitä pystyi katsomaan. Haastetta toi kuviin kommentoiminen, vaikka vanhempi olisi ollut rekisteröityneenä Peda.net -sivustolle. Vanhemmat nostivat esille myös resurssit henkilökohtaisten sivustojen ylläpitämisessä. Onko työntekijöillä riittävästi aikaa tehdä ja työstää henkilökohtaisia sivustoja jatkossa?

Vanhempien palautteista kahdeksan kymmenestä oli positiivisia. Moni arvosti sitä, että juuri heidän lasta on huomioitu yksilöllisesti. Vanhemmat nostivat esille, sen kuinka tärkeänä lapset pitivät kokeilua! Se on hieno asia ja koemmekin pääseen, jo sillä palautteella tavoitteeseemme.

8.4 Itsearviointi

Opinnäytetyötä tehdessä olemme todenneet, että olisi ollut helpompi työstää kokeilua ainoastaan yhdessä lapsiryhmässä. Haasteeksi kolmessa ryhmässä työskentelyssä nousi se, että saammeko kerättyä riittävästi materiaalia jokaisesta lapsesta kokeilujaksomme aikana. Yhdessä ryhmässä työskentely olisi mahdollista-

nut laajemman materiaalin keräämisen erilaisista toiminnoista, sillä olisimme voineet keskittyä ainoastaan yhden ryhmän arkeen.

Toisaalta kolmessa eri ryhmässä työskennellessämme, saimme paljon laajeman kuvan eri-ikäisten lasten toiminnasta. Jouduimme työskentelyssä ottamaan enemmän huomioon lasten ikä- ja kehitystasoa. Sillä on suuri ero, onko kyseessä kaksi- vai viisivuotias lapsi.

Olemme todenneet sen, että kokeilussa olisi voinut olla hiukan vähemmän lapsia, sillä kymmenen lasta on melko suuri määrä yhdelle työntekijälle. Kun ajatellaan, että ryhmässä on suunnilleen 24 lasta ja kolme työntekijää, niin ne jaettuna kolmeen olisi noin kahdeksan lasta työntekijää kohden. Usein työkentällä nousee esille resurssit ja ajanpuute, niinpä olisi ollut hyödyllistä kokeilla noin kahdeksan lapsen henkilökohtaisten sivustojen työstäminen yhdessä ryhmässä, muun työn ohessa. Huomasimme, että kymmenen lasta oli melko paljon ja kolmessa eri ryhmässä työskentely toi omat haasteensa varsinkin, kun aika oli rajallinen.

Kokeilun jälkeen olemme puhuneet siitä, että olisimme voineet vielä enemmän kysellä vanhemmilta sivustoista. Joidenkin lasten vanhempia ei valitettavasti tavattu kuin muutamia kertoja, kun vanhemmat toivat tai hakivat lapsensa päiväkodista. Onneksi kuitenkin mahdollistimme yhteydenpidon puhelimitse ja sähköpostitse, jotta yhteydenpitoa oli mahdollista saada sitä kautta.

Toimintatavan ollessa uusi meille, niin tulee pohdittua moniakin asioita, joita olisi voinut tehdä toisin. Esimerkiksi perehtyä vieläkin paremmin sivustojen toimivuuteen ja miettiä tarkemmin sivustojen rakennetta. Toisaalta halusimme pitää pääpainon kokeilua tehtäessä yksilöllisten hetkien kuvaamisessa ja videoinnissa. Halusimme selvittää, miten lapset reagoivat, kun saavat yksilöllisempää huomiota. Voimme todeta, että lapset tykkäsivät! Se on ollut yksi isoimmista tavoitteistamme, että lapset ovat lähteneet kuvauksiin positiivisin mielin mukaan! Saimme paljon oppia myös omaan työskentelyyn päiväkodissa. Huomasimme, että lasten videointi auttaa moniin kasvatustilanteisiin. Esimerkiksi eräällä lapsella pukeutumistilanteet sujuivat paremmin, kun videoimme lasta. Lapsi pääsi pukeutumistilanteen jälkeen näkemään, kuinka hienosti osasi pukea.

Sysmän kunnan Peda.net -sivuston ylläpitäjälle suuri kiitos, että mahdollisti meille sivustojen kehittämisen varhaiskasvatuksen puolelle. Hän opetti meille sivustojen käyttöä. Hän mahdollisti, että pystyimme perehdyttämään työntekijät Peda.net -

sivustojen käyttäjäksi. Hänen avustuksella saimme henkilökohtaiset sivustot luotua ja toimimaan paremmin.

8.5 Eettisyys ja luotettavuus

Kokeilua tehdessä mietimme, miten eettisyys toteutuu ja näkyy työskentelymme aikana. Pidimme kuvaustilanteissa tärkeänä sanoittaa ja muistutella lapselle, mitä olemme tekemässä ja mitä varten. Jotkut lapset tarvitsivat rohkaisemista, että uskaltautuivat ilmaisemaan itseään ja tulemaan mukaan kuvaustilanteisiin. Ketään ei myöskään pakotettu toimintaan. Eettisyyttä pohtiessa meillä nousi esiin lasten oikeudet, joihin tutustuimme paremmin työtä tehdessä.

Esimerkiksi työskentelyssä otimme huomioon lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklan, jonka mukaan jokaisella lapsella on oikeus vapaasti muodostaa omat näkemyksensä häntä koskevista asioista. Hänen näkemyksensä on otettava huomioon lapsen ikä- ja kehitystason mukaisesti. Lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevista asioista. (Suomen Unicef 2018.)

Eettisyyttä pohdittaessa nousee kysymyksiä siitä, että miten toimimme esimerkiksi varsinkin erityislasten kohdalla, jotka eivät tuota puhetta tai yksivuotiaiden lasten kohdalla. Onko kuvat ja videot lasten mielestä hyviä julkaistavaksi? Saammeko lisättyä heistä sellaista materiaalia, jota lapsi toivoo vai lisäämmekö sellaista materiaalia, jota lapsi ei haluaisi sivustoille lisättävän? Työntekijänä on iso vastuu miettiä, mikä on soveliaista lisättävää sekä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta olennaista ja tärkeää. Työntekijällä on suuri vastuu siinä, miten kuvia käytetään ja miten lapsen kehitys- ja ikätaso otetaan dokumentoinnissa huomioon. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 52).

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, ajatuksiaan ja mielipiteitään sekä tulla ymmärretyksi niillä keinoilla, miten kukin lapsi ilmaisee itseään. Lapsella on oikeus hyvään huolenpitoon, kannustavaan palautteeseen ja opetukseen. Lapsella on oikeus leikkiä sekä oppia ja iloita leikkien avulla. Ryhmään kuuluminen ja yhteisöllisyys on lapsen oikeuksia. Lapsella on oikeus oppia uutta, saada tietoa monipuolisesti ja käsitellä tunteita ja ristiriitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 18-20.)

Mietimme kuvaustilanteita lasten kanssa etukäteen, mitä materiaalia haluamme jokaisesta lapsesta heidän henkilökohtaisille sivustoilleen. Kuvaustilanteet elivät

paljon sen mukaan, miten lapset lähtivät niihin mukaan. Halusimme, että kuvista ja videoista välittyy aito ja realistinen kuva lapsesta. Kuvaustilanteet ei kuitenkaan olleet liian suunnitelmallisia, vaan elimme hetkessä ja lapsen ehdoilla. Meidän oli hyvä muistaa, että kaikkea ei voida kuvata tai videoida. Tämän takia oli hyvä miettiä etukäteen, mitä asioita päiväkodin toiminnasta haluamme ja voimme tallentaa kuviin ja videoihin. Kuviin ja videoihin on mahdollisuus palata aina tarvittaessa, esimerkiksi vanhempien ja työntekijöiden välisissä palaverissa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 126.)

Työskentelyssä mietimme paljon omaa roolia ja miten toteutamme lapsilähtöisyyttä. Varhaiskasvatuksessa puhutaan nykypäivänä aikuisjohtoisuudesta ja lapsilähtöisyydestä. Lasten ajatusten kuunteleminen, aloitteisiin vastaaminen sekä heidän arvostava kohtaaminen tukevat lasten osallistumisen- ja vaikuttamistaitoja. Näiden taitojen kautta lapselle kehittyy käsitys itsestään ja hänen itseluottamuksensa kasvaa. Samalla sosiaaliset taidot kehittyvät, kun ollaan vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24.)

Eettisyys ja luotettavuus on kulkenut koko kehittämisen ajan mukana. Olemme pohtineet, minkälaiset kuvat ovat sopivia ryhmäkohtaisiin sivustoihin ja millaiset henkilökohtaisiin sivustoihin. Olemme pitäneet tärkeänä sitä, että jokainen kuva, minkä olemme sivustoille lisänneet, on sellainen, minkä voisi lisätä kenestä tahansa lapsesta. Tällä tarkoitamme sitä, että kuvilla ei ole tarkoitus luoda liian yksityiskohtaista kuvaa lapsesta sekä kuvat ovat selkeitä ja lapsi on luonnollisen näköinen niissä.

Pidimme tärkeänä kuvaustilanteissa lasten kuuntelemista ja heidän kohtaamistaan. Puhuimme lasten kanssa heidän henkilökohtaisista sivustoistaan ja lapset pääsivät valitsemaan, mitä materiaalia sivustoilleen haluavat. Lapsilla olisi ollut myös mahdollisuus kokeilun alussa sanoa, jos eivät olisi halunneet osallistua. Lasten mielipide oli meille tärkeää koko kehittämiskokeilumme ajan. Heillä oli mahdollisuus kieltäytyä kuvaustilanteista ja tällöin heidän valintaansa kunnioitettiin.

Lapsen yksityisyydensuojaaminen kuvia ja videoita julkaistaessa on tärkeää, sillä ne ovat verrattavissa henkilötietoihin varsinkin, jos lapsi on tunnistettavissa niistä. Työntekijän täytyy muistaa, että lapsella on iästä ja kehitystasosta riippumatta samanlainen oikeus yksityisyyteen kuin aikuisella. (Kivioja 2016.) Tärkeää on,

että lasten omat henkilökohtaiset sivustot olivat salasanojen takana, että ulkopuoliset eivät päässeet niitä katsomaan. Videot ja kuvat otimme päiväkodin tableteilla ja puhelimilla, jolloin kuvat ja videot lapsista eivät päässeet vahingossakaan muiden nähtäville. Näillä keinoin turvasimme lasten yksityisyydensuojaa.

Eettisyys ja luotettavuus nousee vahvasti vanhempien osalta esille. Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa perustuu heidän kasvatusoikeuteen lapsestaan. Päiväkodin ja vanhempien välisessä kasvatuskumppanuudessa otetaan huomioon vanhempien mielipiteet, näkemykset ja toiveet omasta lapsestaan esimerkiksi lapsen kasvatuksesta, kohtaamisesta ja perustarpeista. Kasvatuskumppanuudessa tarkastellaan vanhemman ja työntekijän välistä suhdetta ja sitä, miten se heijastuu lapseen. Yhteistyön kodin ja päiväkodin välillä on oltava avointa ja rehellistä. (Leinonen, Purola, Rautavaara-Hämäläinen & Venninen 2011, 10-11.) Työntekijän on hyvä muistaa, että vanhempia on erilaisia. Toiset ovat aktiivisempia kuin toiset ja toiset eivät välttämättä ole yhtä helposti lähestyttäviä.

Meidän piti uudempina työntekijöinä miettiä, miten vanhemmat ottavat meidät vastaan ja miten me kohtaamme vanhemmat niin, että heidän on helppo lähestyä meitä. Eettisessä pohdinnassa meidän tulikin miettiä voimmeko olla varmoja, että vanhempi on aidosti sitä mieltä sivustoista, mitä hän meille ilmaisee. Uskaltaako vanhempi tuoda ilmi mielipiteensä ja toiveensa sivustojen suhteen? Halutaanko positiivisella vastauksella tukea enemmän meidän työskentelyä, vai ovatko vanhemmat aidosti sitä mieltä. Ovatko vanhemmat paneutuneet ja katsoneet videoita? Olemmeko ilmaisseet tarpeeksi selkeästi, mitä toivomme yhteistyöltä, antaneet selkeät ohjeet ja olemmeko pyytäneet tarpeeksi palautetta. Onko meitä ollut helppo lähestyä ja olemmeko osanneet antaa neuvoja? Tässä monia eettisyys ja luotettavuus kysymyksiä, joita olemme matkan varrella pohtineet.

9 POHDINTA

9.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esille nostetaan vahvasti lasten ja vanhempien osallisuutta sekä osallistamista. Meidän mielestä dokumentointi ja sen tärkeys ovat nousseet laajemmin osaksi varhaiskasvatusta. Tärkeäksi osaksi toimintaamme nousi päiväkotikiestellille luodut Peda.net -sivustot, jotka tukevat lasten yksilöllisen huomioimisen lisäksi, päiväkodin ja vanhempien välistä tiedonkulkua sekä kasvatuskumppanuutta.

Rimailan (2018) mukaan varhaiskasvatuksen puolelle on alettu kaipaamaan vanhempienkin toimesta sähköistä viestintää vanhempien ja päiväkodin välille. Tähän vaikuttavat vahvasti nykyaikaistuminen ja muidenkin palvelujen siirtyminen sähköisiksi. Helsingin Sanomat kertoivat aiheesta tammikuussa artikkelissaan. Pääkaupunkiseudulla oli teetetty kunnallisessa, yksityisessä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksissa olevien lasten vanhemmille asiakaskysely. Asiakaskyselyn tuloksissa oli noussut vahvasti esiin vanhempien tyytymättömyys päiväkodin ja kodin väliselle viestinnälle. Moni kaipasi yhtenäistä ja lapseen liittyvien tietojen kannalta tietoturvallista sähköistä viestintäkanavaa, päiväkodin omaa "Wilmaa". Kyselyn mukaan vanhemmille on tärkeää viestinkulun lisäksi lasten huomioiminen yksilöinä.

Opinnäytetyömme palautteissakin nousee vahvasti esiin vanhempien positiivinen mielipide Peda.net -sivustoista sekä dokumentoinnin, osallisuuden ja viestinnän kannalta. Vanhemmat pitävät kuvia, tiedotteita ja ryhmän yleisistä asioista tiedottamista hyvänä. He kaipaavat enemmän yksilöllistä keskustelua juuri omasta lapsestaan, kuten Wilmassa on mahdollista keskustella. Työntekijän on hyvä muistaa, että vanhempien osallisuuden myötä löydetään lapsen kehitykseen ja oppimiseen myönteisesti vaikuttavat tekijät. Näitä tekijöitä pystytään hyödyntämään opetuksen ja ohjauksen perustana. Työntekijöiden ja vanhempien on hyvä yhdessä muistaa, että heidän yhteistyönsä on erityisen tärkeää lapsen kannalta ja se heijastuu lapseen. Yhteistyön kuuluukin olla hyvää ja avointa työntekijöiden ja vanhempien välillä. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 34-35.)

Opinnäytetyötä tehdessä meille on entistä enemmän noussut kysymyksiä lasten oikeuksista. Miten oikeudet otetaan päiväkodin arjessa huomioon ja pääseekö lapsen ääni tarpeeksi kuuluviin häntä koskevissa asioissa sekä, miten tietoisia lapset ovat omista oikeuksistaan, esimerkiksi yksityisyydensuojasta. Lapsen oikeuksien sopimuksen 16. artiklan mukaan lapsella on oikeus omaan yksityisyyteen samalla tavalla, kuin aikuisella. Lapsen yksityisyyteen, perheeseen tai kotiin ei saa puuttua laittomasti tai mielivaltaisesti, eikä lapsen kunniaa tai mainetta saa halventaa. (Suomen Unicef 2018.)

Olisimme voineet kokeilua tehdessämme miettiä lapsen oikeuksia enemmän ja ottaa niitä huomioon työskennellessä, muun muassa kertoa lapsille heidän oikeuksistaan omiin kuviinsa. Lasten on tärkeää oppia tuntemaan ja tietämään omat oikeutensa häntä koskevissa asioissa. Tulevaisuudessa lastentarhanopettajina ottaisimme lastenoikeuksia vieläkin enemmän puheeksi omassa työskentelyssämme ja yhdessä lasten kanssa.

Jos tekisimme kokeilun uudestaan, voisimme aloittaa työskentelyn vieläkin lapsilähtöisemmin. Aloittaisimme kysymällä selkeämmin lapsen omaa mielipidettä siitä, että haluavatko he olla osana kuvaamista ja videointia. Tämän jälkeen vasta kysyisimme niiltä vanhemmilta mielipiteen, joiden lapset olisivat kiinnostuneita kokeilusta. Lapsilähtöisyydellä pyritään kasvattamaan lapsista ajattelevia, aktiivisia ja itseensä luottavia sekä toiset huomioonottavia ihmisiä. Näitä ominaisuuksia ei opita sopeutumalla tai mukautumalla aikuisten päätöksiin. Vaan ne opitaan harjoittelemalla vastuunkantamista ja -ottamista. (Roos 2016, 54.) Lapsilähtöisyydessä pitää tietysti huomioida lapsen ikä- ja kehitystaso, sillä yksivuotias lapsi ei osaa kertoa mielipidettään haluaako osallistua kokeiluun samanlailla kuin isompi lapsi. Isommilla lapsilla saattaa olla itsellään jo selkeä mielipide toiminnasta ja halusta olla mukana. Jos valitsisimme pienten ryhmän kokeiluun, niin silloin kysyisimme suoraan vanhemmilta lastensa osallistumisesta kokeiluun.

9.2 Jatkokehittämismahdollisuudet

Jatkokehittämismahdollisuuksia henkilökohtaisiin sivustoihin olisi videoiden toimivuus ja niihin kommentoiminen. Tulevaisuudessa jos työskentelemme päiväkotiryhmässä, niin silloin sivustoihin voisi käyttää enemmän aikaa ja saada sivustoihin vanhempien lisäämiä kuvia ja videoita lapsista. Tämä vaatisi tietysti enem-

män vanhempien kouluttamista sivustoihin ja sivustojen toimivuuteen tarvitsisi panostaa enemmän.

Tulevaisuudessa olisi mahdollista, että henkilökohtaiset sivustot toimitaisivat vuoropuheluna päiväkodin ja kodin kanssa. Videoita ja kuvia tulisi molemmista tahoista ja niiden avulla luotaisiin laadukasta kasvatuskumppanuutta varhaiskasvatukseen ja kodin välillä. Edistysaskel olisi, jos jokaiselle lapselle saataisiin sivustot, johon päiväkodin henkilökunta lasten kanssa lisäisi kuvia ja videoita päiväkodin arjesta.

Päiväkodissa työskentelee koulutettuja lastenhoitajia ja lastentarhanopettajia, joilta saa hyviä neuvoja lapsen kasvatukseen. Hyvällä yhteistyöllä sekä videoilla ja kuvilla pystyttäisiin tukemaan entistä paremmin vanhemmuutta. Videoista perheet voisivat saada tarvittaessa neuvoja, miten toimia kotona haastavassa tilanteessa.

Usein lapset toimivat paremmin päiväkotitilanteissa. Jos kotona jokin tilanne on haastava, niin päiväkodista kuvattujen videoiden avulla vanhemmat ja lapset voisivat verrata tilanteita ja keskustella niistä. Tämän avulla perhe voisi saada helpotusta kotioloihinsa. Lapsi voi itsekkin videoiden avulla huomata paremmin osaamisensa. Jos lapsella on jokin epävarmuus, niin usein videoiden avulla pystytään näyttämään, että katso miten hienosti sujuu. Video on voimakas dokumentoinnin väline, jonka avulla voidaan vahvistaa lasten luottamusta itseensä ja omiin vahvuuksiin (Burakoff 2017).

Yhteiskunnan paineen alla ja eriarvoistumisen lisääntymisen kannalta dokumentointi varhaiskasvatuksessa on yhä tärkeämmässä roolissa. Yhä useampi vanhempi joutuu viemään pienenkin lapsen hoitoon, sillä kotihoidontuki on pieni ja mahdollisuudet pidempään kotonaoloon muuttuvat monella lähes mahdottomaksi. Vanhempien osallistaminen on tällöin erityisen tärkeää, jotta vanhempi saa materiaalia lapsensa kehityksestä, sillä lapsi viettää suuren osan päivästäan päiväkodilla.

Tulevaisuudessa kaikkien perheiden oikeudet varhaiskasvatukseen on turvattava, sillä joissain perheissä varhaiskasvatuksella on entistä suurempi merkitys vanhempien ja lasten elämässä. Esimerkiksi lastensuojelun piirissä olevien perheiden oikeudet on tärkeää turvata, että heillä on mahdollisuus saada nopeasti varhaiskasvatusta. Positiivisella pedagogiikalla ja dokumentoinnilla voimme tuoda lapsille onnistumisen kokemuksia ja yksilöllisen huomioimisen tärkeyttä esille.

Vanhemmat voivat saada luottoa omaan vanhemmuuteen kuvien ja videoiden avulla. Vanhemmat näkevät lapsen toimintaa ja kehitystä vuosien varrella.

Kirjalliseen lupaan vanhempien nimen lisäksi lisäisimme jatkossa lapsen oman nimen ja suostumuksen. Tällöin lapselta kysyttäisiin ikä- ja kehitystaso huomioon oma mielipide sivustoihin. Niin kuin aikaisemmin Peda.net -sivustojen kohdalla kerroimme, päiväkodeissa voisi osallistaa lapsia vieläkin enemmän sivustojen työstämiseen. Esimerkiksi ottaa sivustot osaksi ryhmätoimintaa viikoittain. Tällöin lapset pääsevät vieläkin enemmän vaikuttamaan sivustojen sisältöön ja niistä tulisi lasten itsensä näköiset.

Tulevaisuudessa päiväkotikastelli voisi tehdä ryhmäkohtaisista sivustoista kyselyn vanhemmille sekä lapsille. Kyselyllä saataisiin tietoa, mitä vanhemmat ja lapset ovat muutoksesta mieltä sekä mikä on ollut hyvää ja mitä tarvitsee kehittää. Samalla työntekijät saisivat palautetta, miten ryhmän asioiden tiedottaminen on toiminut ja mitä mieltä lapset ja vanhemmat ovat ryhmätoiminnasta.

LÄHTEET

Aaltonen, R., Lehtinen, T., Leppänen, K., Peltonen, T., Tarvo, M-T., Tuunainen, P., Viherä-Toivonen, A. 2008. Havainnointi ja pedagoginen tuki 3-5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja. 2008:3 [viitattu 08.02.2018]. Saatavissa:

http://www.socca.fi/files/486/Havainnointi_pedagoginen_tuki_varhaiskasvatuksessa_2008.pdf

Airaksinen, T. 2009. Toiminnallisen opinnäytetyön kirjoittaminen [viitattu 07.03.2018]. Saatavissa: <https://www.slideshare.net/TiinaMarjatta/toiminnallinen-opinnytety-tekstin>

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.

Burakoff, K. 2017. Videointi vuorovaikutuksen kehittämisen välineenä. Papunet [viitattu 07.03.2018]. Saatavissa: <http://papunet.net/tietoa/videointi-vuorovaikutuksen-kehittamisen-valineena>

Elo, J., Fonsen, E., Heikka, J. & Leinonen, J. (toim.) 2014. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Suomen varhaiskasvatus Ry. Tampere: Kopio-Niini Oy.

Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. 2007. Toiminnasta Tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 2. Tark. PAINOS. Vantaa.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jyväskylän kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2010. Arjenlähtöistä osallisuutta lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi [viitattu 05.03.2018]. Saatavissa: http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/38242_JKLvasu.pdf

Jyväskylän varhaiskasvatussuunnitelma 2017. Varhais- ja perusopetuspalvelut [viitattu 05.03.2018]. Saatavissa:

<https://peda.net/opetussuunnitelma/ksops/vasu2017>

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. 4. Muuttumaton painos. Helsinki: Premedia Helsinki Oy.

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.

Karila, K. & Nummenmaa, A. R. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY pro Oy.

Keski-Suomen Museo. Nykyajan dokumentointi 2013. Tallennusmenetelmät. Videokuvaus [viitattu 03.05.2018]. Saatavissa:

<https://www.jyvaskyla.fi/keskisuomenmuseo/nykydokumentointi/tallennusmenetelmat/videokuvaus>

Kivioja, K-M. 2016. "Olisiko kiva, jos joku julkaisisi kuvan sinusta vessanpöntöllä?" Lapsen oikeus yksityisyyteen voi unohtua somessa. Yle uutiset 13.07.2016 [viitattu 18.03.2018]. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9014673>

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2016. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS kustannus.

Kronqvist, E-L. & Jokimies, J. 22/2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi -selvityksestä. Helsinki: STAKES. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Lastentarhanopettajaliitto 2016. Valtakunnallinen Varhaiskasvatuspäivä 17.3.2016. Teema – Lapset opettajina. Tunnus- Oikeesti, leikisti! [viitattu 05.03.2018]. Saatavissa:

http://www.mikkelinlastentarhanopettajat.net/uutiset/VAKAP2016_1.pdf

Leinonen, J., Purola, K., Rautavaara-Hämäläinen, M. & Venninen, T. 2011. "Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä – mitä se lopulta tarkoittaa?". Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. VKK-METRO. Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö. Socca – Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus [viitattu 18.03.2018].

Saatavissa:

http://www.socca.fi/files/1618/Lasten_vanhempien_ja_henkilokunnan_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2011.pdf

Ojala, U. 2011. Opas. Lasten haastattelijoille ja kuvaajille. Lastensuojelun keskusliitto [viitattu 08.02.2018]. Saatavissa:

https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Opas_lasten_haastattelijoille_ja_kuvaajille.pdf

Peda.net 2017 [viitattu 19.01.2018]. Saatavissa: <https://peda.net/>

Rimaila, E. 2018. Päiväkodin ja perheen välinen viestintä ei tyydytä pikkulasten vanhempia Helsingissä. Helsingin Sanomat 17.01.2018 [viitattu 06.03.2018].

Saatavissa: <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005527774.html>

Rintakorpi, K. 2010. Lasten toiminnan dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Helsingin yliopisto. Pro Gradu -tutkielma [viitattu 08.03.2018]. Saatavissa:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24870/lastento.pdf>

Rintakorpi, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 24. Helsingin yliopisto. Väitöskirja [viitattu 06.03.2018]. Saatavissa:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229852/Varhaisk.pdf?sequence=1>

Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2017. Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Lasten keskus ja kirjapaja Oy. Tallinna: Meedia Zone.

Roos, P. 2016. Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Waasa Graphics Oy.

Suomen UNICEF ry. 2018 [viitattu 10.02.2018]. Saatavissa:

<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Sysmä 2018. Päiväkotihoido [viitattu 20.1.2018]. Saatavissa:

<http://www.sysma.fi/paivakotihoido>

Turja, L. 2011. Lapset osallisina – Kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria.

Varhaiskasvatus tänään. Suomen Varhaiskasvatus ry:n verkkolehti. Toukokuu

2011 (s.24-35) [viitattu 07.02.2018]. Saatavissa: <http://eceaf.org/wp-content/uploads/2014/03/2011-3-Turja.pdf>

Turja, L. & Vuorisalo, M. 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino

Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017. Hyväksytty Kasvatus- ja opetuslautakunnan suomenkielisessä varhaiskasvatus- ja perusopetusjaostossa 5.4.2017 § 10 [viitattu 28.02.2018]. Saatavissa: https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//turun_varhaiskasvatussuunnitelma_150517.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Helsinki [viitattu 09.02.2018]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Virkki, P. 2015. Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä. Itä-Suomen yliopisto. Väitöskirja [viitattu 22.2.2018]. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1735-5/urn_isbn_978-952-61-1735-5.pdf

Virtuaali Ammattikorkeakoulu 2018. Monimuotoinen / toiminnallinen opinnäytetyö [viitattu 07.03.2018]. Saatavissa: <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/030906/1113558655385/1154602577913/1154670359399/1154756862024.html>

LIITTEET

LIITE 1

Tiedote vanhemmille kehittämiskokeilun alussa, Lokakuu 2017

Hei vanhemmat!

Tässä Salli Lampisen ja Ella Hellmanin tiedote tulevasta Peda.net kokeilusta. Olimme 3.10.2017 vanhempainillassa kertomassa tulevasta opinnäytetyöstämme. Opinnäytetyömme on osa Peda.net- sivuston luomista ja sen kehittämistä. Jatkokehittämiskokeiluna luomme ryhmäkohtaisille sivustoille muutamille lapsille henkilökohtaiset sivustot, joista vanhemmat pääsevät seuraamaan yksilöllisemmin lapsen arkea päiväkodissa. Sivustot ovat salasanan takana, vain työntekijät ja vanhemmat näkevät sivustojen sisällön.

Alamme työstämään sivustoja lokakuun aikana. Salasanat saatte, kun saamme kerättyä kuvia ja videoita arjesta! Vanhemmilta, jotka osallistuvat kokeiluun: toivomme, että rekisteröidytte Peda.net – sivustolle. Tämä mahdollistaa vanhempien mahdollisuuden lisätä myös kotoa lastensa kanssa kuvia ja videoita henkilökohtaisille sivuille.

Ottakaa yhteyttä, jos on kysymyksiä tai mitä tahansa asiaa aiheeseen liittyen!

Kiitos vanhemmille, ketkä innostuivat ja ovat mukana kokeilussa! :)

Sallin yhteystiedot: salli.lampinen@student.lamk.fi

Ellan yhteystiedot: ella.hellman@student.lamk.fi

LIITE 2

Opinnäytetyön kirjallisen palautteen kysymykset, Sähköpostiviesti

vanhemmille, Tammikuu 2018

Hei vanhemmat,

Meidän osuutemme kokeilusta on tullut nyt päätökseen! Kiitos kun annoitte mahdollisuuden kuvata ja videoida lastenne arkea päiväkodissa. Oli antoisaa viettää yksilöllistä aikaa lasten kanssa. Jatkosta halutessaan vastaa ryhmän omat aikuiset, sillä nyt heille on luotu malli sivujen käyttöön!

Kokeilussa aikamme oli melko rajallinen ja yhteisen ajan löytäminen lasten kanssa oli välillä haastavaa. Toteutimme kokeilua kolmessa ryhmässä, mikä myös toi omat haasteensa. Onneksi kuitenkin jokaiselle lapselle löytyi aikaa ja aikaan nähden saimme hyvin materiaalia kerättyä. Oli mukavaa huomata, että lapsetkin nauttivat yhteisistä hetkistä, sekä olivat mukana lisäämässä ja katselemassa kuvia ja videoita.

Opinnäytetyön ja oman oppimisemme kannalta olisi tärkeää saada palautetta kokeilustamme. Lyhyt kirjallinen vastaus sähköpostitse riittää.

Minkälaisia ajatuksia kuvaaminen ja videointi teissä vanhemmissa herätti?

Toivoisitteko, että toimintapa tulisi osaksi koko lapsen varhaiskasvatuksen polkua?

Herättikö kokeilu muita ajatuksia? (Mikä ei toiminut, mikä toimi, yleisesti ryhmän toiminnasta ja toimintatavoista ja niin edelleen.)

Terveisin,
Salli Lampinen ja Ella Hellman